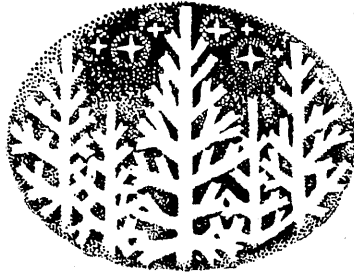

EESTI NOORUS

S I S U

- O. Tooming* Kaugused kutsuvad
H. Adamson Kurjus
J. Lammassaar Vaidluse mõttest ja oskusest
Dr. G. Vilbaste Looduskaitse küsimusi noortele
M. Jürna Suvisel teel
Voldemar Päts 60. aastane
Elmar Õun Noored ja töö
Tõnis Varend „Härjavõitlus“
K. Maaseltside päevamuredest
E. Tammsoo Koduümbruse uurimistööst
Erna Abrams Laasemäe ja Meeta
E. Hõbe Suvespordi ülevaade
Naatanael Neeruti kutsub
Ivar Paulson Teeäärne
Võimlemise suurpidustustel Soomes
ÜENÜ laulupeol
Võimlemise ja rahvatantsu pidustus Tallinnas
ÜENÜ Pärnumaa suvepäev
Osakondadest

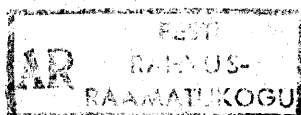
NOORED!

Käik Tartu Näitusele laiendab silma-
ringi enam kui aasta kodus õppides

TARTU NÄITUS

27. aug. — 30. aug. 1938.

Büroo: Tartu, Näituse 31. Tel. 1-01.

Ilmub kord kuus

EESTI NOORUS

N° 7

TALLINNAS, 26. JUULIL 1938

X AASTAKÄIK

Kaugused kutsuvad

Foto O Tooming

*Päikeseloojang
merel*

Inimestel on see juba veres. Igatsus kaugete randade, tundmatute kohtade, võõraste teede vastu. Võime olla suuremad materialistid, süngemad pessimistid — seistes uute radade, seninähtamatute kohtade ees valdab meid ometi sisemine ärevus, ootusepalavik. See on vanade viikingite, esiisade-aegse, rahvarändamiste ajastu rändlinnuveri, mis koos päikese, lillede ja kevadetuulega ärkab kõigis.

Erksama tundeilmaga, kärsituma vere ja taltsutamatumana rännukihuga inimesed on võimetud kauguste kutsele vastu seisma. Vaevalt-vaevalt on puud läinud hiirekõrvadesse, alles on kuivanud teed porist ja veest, kuni nad juba ruttavad linnatänavate tolmust, kodukoha üksildusest ja tuntuusest välja. Nad on kui rändlinnud, kes järgnevad loomusunile, sisemisele pulbitsusele. Kuhu? Teavad

rändlinnud, kuhu nad ruttavad? Loomusund juhib, maailm on suur ja lai, leidub siin paiku külmapelgavale laululinnule ja rännuärevusest äratatud matkajale.

Matkajaid on mitmet liiki. Kõige enam tunneme kahekümnenda sajandi vaimule vastavamaid — autokihutajaid. Nad õgivad kilomeetreid, loendavad kilomeetripistide möödavilksatamiste sekundikiirust, proovivad, kas masin võtab sada peale. Nad on toredad ja mugavad, neid rahuldavad ööbimiskohtadena ainult esimeseklassi hotellid külma ja sooja vee, seaprae ja peene napsuga.

Autokihutajate nooremad vennad on — mootorratturid. Pobistavad oma masinal autotest möödagi, kihutavad tolmujugasid mahajääjatele silmi ja suhu ning nende sihiks ja ideaaliks on — 120 km tunnis. Seljas toredasti läikimapargitud kitsenahast pintsak, jalas tolmukindlad kottpüksid, silme ees kaitseprillid kui tuleviku sõjameestel. Kihutavad, et jõuda lähemasse linna, et peatuda tagasihoidlikumas võõrastemajas. Sellises, kus toanurgas kragisev voodi ja teises kannuga silmapesuvett.

Kolmanda liigi moodustavad jalgratturid. Sõtkuvad pedaale, väntavad, et kihulaste-parved löövad silme ees välja ning kuumade ilmadega niriseb otsmikult higi ning selgroogki on ligunenud, nii et peatudes jahe tuul kiiresti võtab kananaha ihule. Nemadki ruttavad lähemasse keskusse, ööbivad siin või sõidavad jaamast rongil otse koju.

Autokihutajad on mõisnikud, mootorrattal võristajad talunikud, jalgrattal liitsujad saunikud ning popsimeeste osas on neljanda liigi don Quijoted — jalamehed. Astuvad jalgsi, longivad piki külavaheteid ja metsaradasid, hõõruvad silmist motosõitjate tekitatud tolmuni ning ei rutta kuhugi. Kuhu peakski ruttama, kui ka kõige kiirema tempo juures ei jõua enam edasi kui 10 kilomeetrit tunnis? Tuleb õõ metsasalus, ega pole suvine põõsaalune kõige viletsam magamiskoht! Ja kui jõuab üksiku heinaküünini, kus värskeltniidetud heinu või koguni taluni, kust võimalik hankida perenaiselt sooja piima ja tükike leiba — siis on lausa paradüis maa peal.

Kui nad ükskord kõik kodukohta tagasi jõuavad, on igalhel, millest pajatada, millest jutustada tuttavatele ja sõpradele.

„Mina,“ koputab automees vastu rindu, tegin tiiru ümber Eesti! Pärnu, Valga, Petseri, Tartu, Narva, Rakvere ja Tallinn — see oli kui üks — niuh! Algasime ja oligi juba läbi. Ja kus Tartus oli tore olemine!

Sinimandrias. Ma ütlen, see Tartu vaim polegi nii halb, kui arvasin...“

Mootorratturigi silmad säravad:

„Kahe päevaga käisin pool Eestit läbi! Mul oli Ida-Eesti kant õige nigelasti tuttav, polnud veel käinud ei Vasknarvas, Kallastel ega Narvas. Nüüd tegin kahe päevaga tiiru ära ja nüüd pole mulle enam nimetada Eestis kohta, kus ma poleks käinud.“

Nemad on automehega nüüd ühel pulgal: kõik suuremad keskused on korralikult läbi käidud. Jalgrattur poeb nende juurest häbelikult kõrvale, sest tema 80 km päevas, mis on see eelmiste tuhandete kõrval? Null! Jaanussike päikesesära kõrval. Aga ta troostib end:

„Tänavu sõitsin ainult jalgrattal, aga oodake, las tuleb järgmine suvi. Mootorratta muretseen, nii kindlasti kui mu jalgratta nimi on Victoria...“

Temal on, millele elada. Mis ütleb sellele matka-pops — jalgsikõmpija?

Vähe on tal öelda tänapäeva „kotkastele“.

„Mina jalutasin 20 km päevas. Mõnel päeval ei jõudnud niigi palju edasi. Ma ei näinud rida suuri linnu, kuid nägin — inimest. Kuidas ta töötas, kuidas kurvastus, kuidas rõõmutses. Nägin jõgesid voolavat oma sängides, vaatlesin päikesekulda õhtusel merepinnal, tõusin üles märke ja laskusin alla orgudesse. Hõikusin koos karjapoisiga kuuselavas, aitasin punapõselist küllapiigat kaarekeramisel, puhusin talutaadiga rukkivälja ääres juttu ilmast, viljasaagist, jumalast ja Hispaania kodusõjast... Aga see kõik on ju nii igav teile... On teooromamine kotkalennu kõrval...“

Niisugused on need matkajad ja sellised nende tüüpilised jutud. Igaüks saab õndsaks omal viisil, igaühel omad meetodid ja võtted rändamiseks, kodumaa tundmaõppimiseks. Ja kui kodumaa linnad ja alevid on läbi võristatud, kui on peatatud masin Munamäe jalal ja seisatatud Petseri kloostri peakirikku ees, suunatakse auto nina välismaa poole.

„Meie käisime Nizzas. Ja Veneetsias. Ning Pariisis! Mõelge: Ungari, romantiline ja tuline Ungari on meil risti ja rästi läbi kihutatud. Milline maa! Milline rahvas! Oo — mis ma oleks valmis ära andma, et mult ei võetaks ainult igasuvist reisu välismaale.“

Kes juba üle piiri käinud, sel on, millest jutustada! Ning uhkusega, täie eneseteadlikkusega.

Meie võime selliste reisujuttude üle muiata. Võime lõbustada end kilomeetriküttide uh-

*Suvine rahu
jõesängis*

kustamistega, võime lõbu tunda sellest, kui vähe nad oma kihutamisel õpivad tundma elu ennast. Elu, inimesi, loodust. Kuid kui ei oleks kuristikku, ei tunneks me mägede kõrguse võlu; kui ei oleks pimedust, ei oskaks me hinnata päikesesära. Kui ei oleks pimedat kihutamist, hullupööra tormamist selleks, et oleks, millega tuttavate ees uhkustada ja kiidelda, kust oskaksime siis õppida õiget matkamist?

Elu on täiuslik. Ja mitmepalgeline. Neid lõpmata variante tundma õppida, elu salajasi uksi avada on matkaja suurim rõõm. Saab

seda tuhatnelja möödakihutades? Autoaknast möödavilkstatamas nähes?

Kolmveerand aastasada on lühike aeg. Vähe on aga neid, kellele on antud elada pikem aeg. Elu on liig lühike selleks, et võiks kord tehtud, kord kogetud, kord tundma õpitud korrata. „Võiks otsast alata“ on kurb kogemus. Ning elugi tundma õppima hakates, kauguste kutsele järgnedes väljume põhimõttest: kui juba, siis põhjalikult!

Matkaminegi on kunst. Vähemalt siis, kui tahetakse, et „kolamisest“ oleks ka tulu.

O. Tooming

Hendrik Adamson

KURJUS

Seome sika siidiniidig',

kaala kablag' kanepitseg',
sarve sõlme'g' sametitseg',
et ei poksless puuli päevi,
koksless-töksless kolmandikke,
niksless-näksless nel'ländikke
alli abet väristen,
kurgust kurja kuristen,
Kurjus kõmberd: kõmp—kõmp—kõmp
ja joba temä jõmberd: jõmpjõmpjõmp;
koes pand paugu, säääl olli pats
ja kel and oobi, sel olli ots.

Mia's jää vahtma sedä vatti,
imu's ole uuta sedä uupi,
aie mia üle aiatii
ja laia mia leisi laiati,
säääl olli sõsar siidine
ja veli poe-villane,
nii viisiv' varju viha iist
ja raadi pääle raha iist.
Raadi saksa saia seive,
latse neile laksi leive,
küs'sev endel' kah.

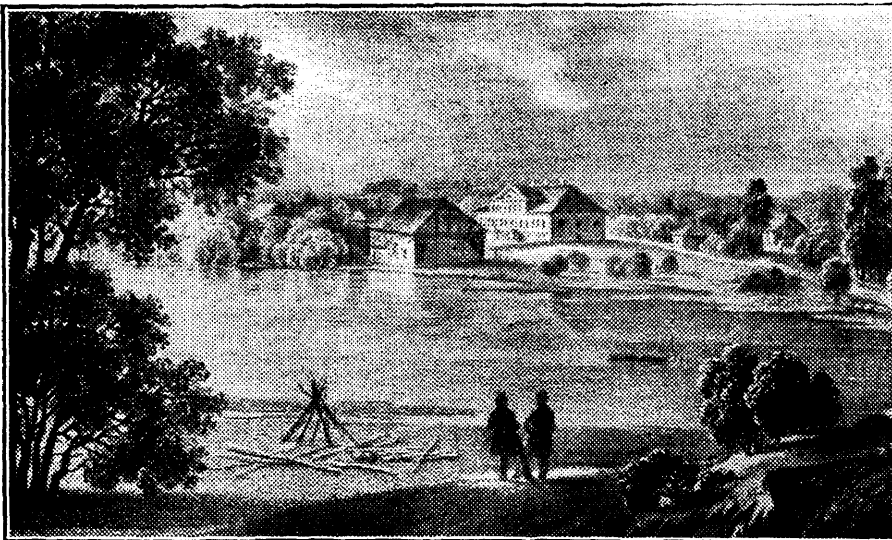
Vaidluse mõttest ja oskusest

Vaidlemine, või, tagasihoidlikumalt öeldud, mõttevahetus, peaks olema vist küll sama vana kui mõtlemisvõimeline inimene. Üteldakse küll, et õige vanal ajal ei olevat pruukinud vaielda: kui oli vaja lahendada ühiselt mõnda küsimust ja kui arvamused läksid lahku, siis lihtsalt tugevam või osavam sundis teist alla vanduma ja oma arvamist maha matma, näiteks sel teel, et lõi vastase maha. Kui asja sisuliselt käsitada, siis ei ole see retsept iseenesest mitte ununenud meie päevilgi, ainult tugevuse ja osavuse füüsiline mõiste on enamasti asendunud vaimse üleoleku, mõistuse tugevuse ja väljenduse osavusega. Ka nüüd jääb maksuma tugevama arvamine, eeldades muidugi, et probleem üldse oli vaieldav, et vastaspool, olgu ta ka tugevam, ei olnud mitte päris valseisukohal.

On olnud aegu, kus vaidlemine on kujunenud spordiks. Osalt on see ju praegugi nii, mõningate küsimuste juures ja mõningate isikute vahel, kes seda võtavad lihtsalt endi vaimu-teravuse arendamisena, aju ja reageerimisoskuse treeninguna, nagu füüsiline sport on keha arendamiseks. Secsuguse omalaadse ja enamasti võrdlemisi kõrgeklassilise spordiga on omal ajal saavutatud nii mõjusaid tulemusi, et on peetud võimalikuks musta valgeks vaidlemist. Teatud mõju on see-sugune arvamine jätnud meiegi ajale, — iga-tahes peetakse väga oluliseks head vaidlemise

oskust ja mitte ainult selleks, et oleks võimalik maksvusele aidata enda õigcid seisukohti. Praktika on näidanud, et praegugi mõned mustad asjad võivad saada valgeteks või vähemalt valgemateks hea vaidleja väga mitmesuguste tõestusvõtete kaudu.

Avaliku vaidluse puhul tuleb teha olulist vahet sõnalise ja kirjaliku vaidluse vahel. Kui esimesel juhul vaidlevad pooled seisavad avalikult vastamisi, avaldades kas enne olemasolevaid või kohal tekkinud tõekspidamisi, arvamisi ja väiteid, siis mõlemal on vaja kiirelt ja selgelt lahendada teise avaldatud mõtet, otsustada selle vastuvõetavuse ja sobivuse üle enda seisukohtadega ning vastata sealsamas nii, et vastuvõtmatu seisukoht oleks lükatud ümber mõjuvate argumentide varal ning et teisele saaks selgeks ja arusaadavaks selle sisu ja mõte, mida tahetakse tõestada omalt poolt. Nii oleks see loomuliku ja ausa vaidluse puhul, kus on tegemist lahtise mõistusega ja üksikeist mõista püüdvate vastastega. Muidugi vaieldakse väga palju hoopis teistel kaalutlustel, väga tihti just selleks, et osutada enese üleolekule ja et lüüa vastuvaidlejat kõigi võimalike võtetega. Sel puhul pole mitte oluline vaidluse tulemusena õiget seisukohta leida, vaid tihti püsitakse kas kalju-kindlalt oma esialgse arvamuse juures või, mis ka sagedasem sel puhul, kui vastuvaidleja püüab leida kompromisslahendust, taganetakse

G. F.
SCHLATER

Vaade Püha-
järvele 1836

E. LEPS

„Naine kaladega“ (õli).

tema seisukohast üha kaugemale, et ainult lõplikult jääda eriseisukohale.

Kirjaliku, ma mõtlen ka avaliku, kas ajalehe või ajakirja veergudel toimuva vaidluse juures on asja sisu ja poolte iseloomustuse mõttes olukord muidugi umbes sama. Väga oluline vahe seisab aga selles, et mõlemal poolel on aega ja mitmesuguseid võimalusi nii teise väidete ümberlükkamise kui omade tõestamise põhjalikuks ettevalmistamiseks. Avaldatud mõtete kvaliteedi, väljenduse puhuse ning selguse ja sihile lähemale jõudmise mõttes peaks seesugune vaidlus olema palju kõrgema tasemega ja hoopis vähema kuluga pakkuma õiget lahendust. Tavaliselt ei kasutata ju ka niisuguste vaidluste puhul advokaadi abi, vähemalt niikaua, kui vaidluse mõiste lasceb ennast samastada mõttevahetuse mõistega, — küll aga pruugitakse, ja mitte sugugi asjata, igasugust kirjutatud materjali, leksikone ja muid teatmeteoseid, ning täie õigusega. Sõnalise vaidluse juures pole need asjad ega abilised võimalikud, samuti ka mitte alati põhjalik järelemõtlemine, mistõttu selles osas suusõnal vaidleja võimed peaksid olema märgatavalt suuremad, et saavutada enam-vähem võrdset vaidlustaset. Muidugi ei taheta sellega ütelda, et ainult eriliste vaimuannetega ja teadmistepagasiga inimesed tohiks mõtteid vahetada vaidluse

korras, — hoopis vastupidi tundub, et igaüks, kes tunneb enesel olevat õige seisukoha mõnes avalikult ülestõstetud küsimuses, peaks püüdma seda valgustada enda tõekspidamise varal, aga iialgi ei ole ükski teadmine üleearune, vaidluse korral eriti mitte oskus ennast õieti väljendada, see tähendab — ütelda seda, mida mõteldakse.

Noored inimesed, kelle tõekspidamised on kujunemisel, või ka need, kellel on oma kindlad tõekspidamised ja põhimõtted, milliste varal ja alusel lahendada tegelikus elus kerkinud probleeme, jälgivad ikka elava huviga avalikke, ajakirjanduse veergudel toimuvaid mõttevahetusi. Kui ma mõtlesin puudutada vaidlusekunsti puutuvaid küsimusi, siis eeskätt sellepärast, et juhtida meie ajakirja noore lugejaskonna tähelepanu neile mõningatele asjaoludele, millistest ei tohi ennast lasta petta ega eksiteele viia, kui tahetakse saada kätte vaieldava küsimuse sisu ja tõelist tuuma. Nii imelik kui see ka ei oleks, kirjalikus vaidluses pea samavõrd kui suusõnalisesti mõjutab poolte vastuseid ja väiteid suurel määral vastaspoole väljenduse vorm ja avalduseviis. Ägestutakse, vihasutakse ja üteldakse vastasele, ühtlasi ka jälgivale avalikkusele koguni asjassepuutumaid ja tihti põhiküsimusest eemale viivaid asju, mis kuidagi on ühenduses kas

vastuvaidleja isikuga, tema päritoluga või ainult oletatavas seoses kogu küsimusega. Samuti kaldutakse kaugele kõrvale enda esialgsest sihist ja öeldu sisust, et aga jääda peale, ka kirjalikus vaidluses, jah, avaldatakse ühes ja samas kirjutises koguni vastupidiseid seisukohti, et aga lükata ümber kõiki vastuvaidleja seisukohti. See pole muidugi mingi oskuslik ega küsimuse sisusse süvenenud vaidlemine, aga eriti noorte ja juba põhiloomult võitlushimuliste lugejate-pealtkuulajate silmis võidakse nendegi võtetega võita küllaldast sümpaatiat enda isikule ja mõningat poolehoidu enda kuidagi vaoshoitud tõekspidamistele.

Korrektse ja tõelist lahendust püüdleva vaidluse osalistele tohiks olla ikkagi ainult üks asi oluline — selgitada küsimust küllaldaselt ja püüda lõpuks nii teise kui enda avaldatud mõtete kogusummast koorida välja võimalikult õiget lahendust. Sealjuures on ka muidugi küllalt suure tähtsusega vaidlejate isiklikud võimed ja kasulikkude teatmete tagavara, aga viljaka vaidluse esimeseks eelduseks peab alati olema mõlemapoolne soov lahendada ülestõstetud küsimust nii, et lahendus oleks sobiv ja rakendamiskõlbulik.

Kõige paremini suudaksime selgitada produktiivse vaidluse ja sihikindlusetu sõnasõja vahet ühe tegelikust elust võetud näite varal, mida pealegi „Eesti Nooruse“ lugejaskond küllalt hästi tunneb. Meie ajakirja veergudel käesoleva aastakäigu kestes on toimunud huvitav vaidlus meile väga lähedase küsimuse üle, mis kahjuks vaidlejate poolte märgist mõõdalaskmise tõttu pole jõudnud seni ei teoreetilise ega praktilise lähenemise järku. Võtaksime vaatlusele vaidlust tekitanud peaprobleemi ja üksikuid kõrvalküsimusi meie külaühiskonna seltsitegevuse ja kultuurilise taseme ümber tekkinud vaidluse ulatuses. Alljärgnev analüüs toimub peamiselt vaidlemise oskust ja võtete puhtust selgitava eesmärgiga.

Mäletatavasti küsimus algatati käesoleva aasta jaanuarikuu „Eesti Nooruses“ O. Toominga poolt artikliga „Juhikriis maaorganisatsioonis“, milline artikkel kahtlemata autori poolt põlnud mõeldud vaidlusküsimuse tõstmiseks. Toimetuse omaltpoolt julges eeldada, et küsimuse üle vaidlused tekkida võivad ja lisas märkuse, milles toonitatakse toimetuse eriarvamusi artiklis avaldatud seisukohtade suhtes.

Autor ise ei arvestanud vaidluste tekkimist, ja artikli sisus puudub kindel süsteem ja probleemile lähenemise katse on väga laiavalguv. Ainult lõpuosas, kus käsitatakse maa kultuurorganisatsioonide liitmist või organiseerimist, näeb autor vastuvaidlejaid ja võitleb nendega juba samas, enne, kui keegi oleks saanudki tegelikku vaidlusse astuda.

Järgmises numbris avaldatud T. Varendi artikkel „Kriisist maa kultuurorganisatsioo-

nides“ on otseses mõttes vaidlus O. Toominga seisukohtade ja väljenduste vastu. On selge, et Toominga artiklis puudub üks kindel tees, juhtmõte või mõne küsimuse lahendus. Sisuliselt need osad, millele Varend vastu vaidleb, ongi olulisemad Toominga artiklist, milles küll on puudutatud ka palju muid küsimusi, teatud mõttes isegi laiavalguvalt ja tarbetult.

Varendi väitlus oleks asjalikkuselt võitnud, kui tarvitatud teravad toonid oleksid asendatud tagasihoidlikumatega ja vorm seega muudetud ametlikumaks. Sisule oleks pääsnud lähemale sel puhul nii Tooming kui lugejad, nüüd aga on, nagu tavaliselt niisuguste vaidluste puhul, vastupidiste seisukohtadega isikut lastud paista natuke narris valguses, millest tingitult Tooming oma järgmises vastuses hakkab võitlema isegi ühe Varendi väljendusega, millele sisuliselt sarnane leidub ka ta enese esimeses artiklis! Selle kohta, mida Varend nimetab kergeks lõbukultuuriks, moe-tantsu ja jazz-muusika, kõva krae ja pika sabaga ballikleidi kultuuriks, lausub Tooming oma esimeses artiklis: „...seltskonnategevus maal vireleb, kasvatab vaid peoõhtute, komejanditamiste vesivõsusid. Sisu, tuum, hing on kadunud... jäänud on vaid kest, kumisev pillerkaar, mis avaldub kahes-kolmes peoõhtus...“

Seesugune iseenesega vastuollu sattumine on tõeliselt väike vormiviga, kuna esimeses artiklis Tooming tõepoolest tarvitab seda väljendust olevat maolude kujutamiseks, hiljem aga juba räägib teist keelt. Suurem patt ausa vaidluse reeglite vastu ilmneb Toominga teistkordses kirjutises (nr. 4) toodud Varendi tsitaatidekombinatsioonis, kus esineb vastuvaidleja poolt väljendatud mõtete vassimine. Eeltoodud Varendi tsitaat, mis moodustub Toominga kombinatsiooni esimene osa, leidub Varendi artiklis ühenduses sõnadega: „Kui tahetakse otsida traagikat ja nähakse selle põhjusena maa linnastumist...“ jne. (minu sõrend. J. L.) ning selle linnastumise tulemusena on toodud celtsiteeritud sõnastus tantsust ja jazzist. Alles artikli lõpul ja hoopis teiste asjaoludega ühenduses on Toominga poolt tsiteeritud kombinatsiooni teine osa, mis kõneleb vaimuse puudumisest ja kultuuritust rabelemisest. O. Toominga vastuse algul märganud seesugust võtet, ei saa erapooletu lugeja enam lahti muljest, et vaidleja on vihane ja sihilik.

Näib, et vaidlus selle küllalt huvitava ja lahendust ootava probleemi ümber on katkenud, või kui ta kehtakski ja Varend vastaks Toominga teisele kirjutisele, siis see oleks kasutu vaidlus ja paremal juhul ainult sport. Tooming oma teises kirjas ainult vaidleb Varendiga ja püüab selle seisukohti lüüa kõigi võtetega, kaldudes sealjuures tublisti kõrvale esialgsest küsimusest.

Kui ma algul märkisin, et vaidleja vahest loobub oma esialgsest seisukohast ja asub koguni vastupidisele, et aga vaielda lõpuni, siis lubatagu siin selle tõestuseks võtta vaatlusele üksikosi mõlemast Toominga kirjutisest kõrvuti. Ärgu arvatagu, et teen seda sihilikult just Toominga kirjutistega, — need

I. VÕERAHANSU

„Karjamõisa õu“
(õli)

on väga käepärased ja pakuvad mitmeti häid võimalusi.

Esimese Toominga sõnavõtu sisu leidub paaris lauses: „Traagika, suur sisemine traagika peitub siin: maarahvas on muutunud kultuursemaks, ta igatseb vaimuvalguse, hingehariduse järele, kuid seda ei suudeta anda.“ Toodud tsitaadi eel kurdab autor, et kohalikud referendid ja kõnelejad ei suuda kuulajate nõudeid rahuldada, kuna aga väljast kõnelejate toomine olevat võimatu majanduslikult. Kui Varend sellele on vastanud, et tema kõnede puhul pole maal leidunud neid vaimuvalguse ihkajaid, siis Tooming ägestub ja unustab selle, mida ta enne on ütelnud. Ta ütleb lihtsalt, et maarahvas on osatud kõnedega välja vihastada, ja lisab sellele veel, et oleks ülekohtune maainimestelt nõuda kõnede kuulamist ja muudsugust vaimset tegevust, kuna „tubli, töökas, aus, usin, oma tööd, oma maad ja rahvast armastav inimene“ olevat enam väärt kui selline „kultuuri tegija“.

Sisuliselt ei ole siin kuidagi võimalik seisukohta võtta, missugune on Toominga õige arvamine, kas esimeses või teises sõnavõtus väljendatu? Uus seisukoht on tulnud tarbest lüüa vastuvaidlejat.

Vaidlusel peab olema tingimata mõte, edasi- viiv ja eesmärgi taotlev siht, muidu on vaidlus viljatu. Käsitletud juhul on siht kaotatud ja eesmärgist kõrvale kaldunud lahendust leidmata.

Lõpuks ma rõhutaksin veel kord, et vaidlemisel, eriti avalikul, ajakirjanduse veergudel,

on vajalik pidada eriti silmas kõigi üteldud asjade tõelist sisu ja mitte üksiku väljenduse tihti vääriti tõlgendada-andvat mõistet. Korduvate sõnavõttude puhul on häiriv isegi niisugune stiilirike, nagu käsitlusel olnud Toominga kahes sõnavõtus esinev ühe ja sama illustreeriva võrdluse kordamine kahes varjundis. *) See osutab puudulikule enesekontrollile ja on tõestuseks, et vaidleja pole võtnud vaevaks enne teistkordset sõnavõttu oma eelmist kirjutist läbigi lugeda.

Moraalina kõige eeltoodu kokkavõtteks võiks lõpuks ütelda, vaidleja pidagu eeskätt silmas enda asjalikkust ja püüdku ütelda ikka ainult seda, mis käib asja enese, mitte vastuvaidleja isiku kohta. Ärgu unustatagu vaidluse kestes seda, mis üteldi sama asja kohta algul. Püütagu väljenduse puhtusele, mis soodustab sisu selgusele pääsu. Vaieldagu ainult selleks, et selgitada või lahendada mõnda küsimust. Kui vaieldakse ainult spordi pärast, ärgu siis tehtagu liiga tõsist nägu.

*) Esimeses sõnavõtus: „Valatakse aga huupi ja summas nagu laatadel kinniseotud silmadega mees peab tabama malakaga lõhkise põhjaga potti“ ja teises „Huupi ropsimisega valatakse lõpuks omale lagipähe, nagu sageli taob oma saapanina lossi laada palaganil mees, kes kinniseotud silmadega peab malakaga tabama vana ämbrit.“

Looduskaitse küsimusi noortele

Looduskaitse ülesandeks on säilitada ja kaitsta looduse iseloomustavaid moodustisi, olgu need maastikuosad, maapinnavormid, taime- või loomariigi esindajad või elutu looduse esemed. Selline on looduskaitse põhimõte ja ka eesmärk. Kõik, mis on haruldane, mis on tüüpiline looduses, see väärrib tähelepanu looduskaitstes ning selle säilitamiseks on tarvilik võtta kasutamisele kõik vajalikud abinõud. Eriti tuleb pidada silmas neid iseloomustavaid ja haruldasi moodustusi, mis esinevad veel oma loomulikult asupaigal ja millele alalhoid on vajalik loodusteaduslikel või esteetilistel põhimõttele. Ning just loodusteaduslikel ja esteetilistel põhimõttele, — nii määras Looduskaitse Nõukogu looduskaitse tööpiirid oma esimesel koosolekul 1936. aastal. Ja loodusteaduslikel kaalutlusil püütakse kaitsta maastiku osi, samuti üksikuid esemeid, nagu vanemaid puid, suuremaid rändrahne, maa-aluspõhja profiile jne., mis võimaldavad meile tungida möödunud ajastutesse, aga ka sedastada nende praegust seisukorda. Veel rohkemgi, — looduskaitse võimaldab neid uurida ka tulevikuski. See peatuspunkt on eriti tähelepanuvääriv, sest meie ei või kinnitada, et praegused uurimismeetodid oleksid täiuslikud, et nad ütleksid looduseuurimises viimase sõna, millele ei ole enam midagi juurde li-

sada. Nagu kogemused näitavad, muutuvad alati looduse uurimisviisid, nad teisenduvad, toovad esile uusi seisukohti ja vaatepunkte. Kindel on, et meie järglased praeguse teaduse arenemise kiirkäigu järgi oskavad vaadata loodusele teisiti kui meie. Mainitagu siin näitena kas või seda, et taimetsioloogilistel uurimustel on endised taimestikuvõetmete uurimised koondunud alguses formatsioonidesse, siis assotsiatsioonidesse ja nüüd viimastel aastatel unioonidesse ja nende kombinatsioonidesse. Looduskaitse alad võimaldavad aga ka tulevikuinimestel kasutada kõiki võimalusi oma teadmiste täiendamiseks ja teaduslike huvide rahuldamiseks. See on looduskaitse alade säilitamise peaülesandeid ning üksikute esemete alalhoid annab kauemini kestvatele vaatlustele toetuspunkte.

Teine motiiv looduskaitstes on esteetiline külg. Ma nimetaksin seda maastiku kaitseks. Kujutage enesele ette oma kodu ümbruses mõningat kohta, kus on ju aastakümneid ja sagedasti isegi sajandeid seisnud üksik põline puu või suurem rändrahn. Maastik ilma sellise koduse, maastikuga kokkukasvanud esemeta oleks võõras, ei kutsuks esile neid tundeid, neid mälestusi, mis on alati ühenduses selliste maastiku osadega. Kui hävita-takse põldude keskelt künkalt vana

Meinart Järna

Suvisel teel

Jälle ümber on südasuvi:
hälliv rukis ning tolmune tee.
Minust väljuvad mõttetuid,
tuues tagasi teate: ei veel...

Jälle edasi, õhtu manu.
Hommik oodata end ei lase.
Kastetilkadest täitub janu.
Õö laenab lõhnava aseme.

Nõnda rändan ma päeva kõrval
vaikselt otsisklev lõputul teel...
Jään ma puhkama põllu sõrval,
tuleb taevaalt teade: ei veel...

puu, kui lõhutakse niidu veerelt suur rändrahn, kui raiutakse kodu lähedalt ilus metsasalu, — kas ei vaesuks sellega meie kodu ümbrus, kas ei tooks selline tegevus sagedasti kurtmisi endise pildi puudumise pärast? Siin on looduskaitse teene, kui ta suudab kaitsta maastiku ilu hävinemise eest, mis nüüd on väga kergesti toimuv ajastul, kus tehnika sammub võidukäiku ja kus majanduslikud huvid kerkivad alati ja ikka esiplaanile.

Teaduslik ja esteetiline huvi on looduskaitstes esikohal ning nende rahuldamiseks võetakse kaitse alla esemeid ja maa-alasid. Aga neile põhimõtetele astuvad kõrvale kindlal sammul ajaloolised ja etnograafilised huvid. Ajaloolised, etnograafilised, arheoloogilised põhimõtted ning nende huvides esemete kaitsmine on ju küll muinsuskaitse ülesandeks, kuid need kaks distsipliini, — looduskaitse ja muinsuskaitse — puutuvad kohati tihedasti kokku ning alati ei ole neid kerge eraldada. Vanad põlised puud on sagedasti seotud pärimustega, muistenditega, nad on rahva teadmistel enamikus ohvipuud, hiiepuud, aga ühes sellega ka esemed, millel suur loodusteaduslik väärtus. Rändrahnud on kohati ohvikivideks, kohtukivideks, aga ühes sellega ka tunnistajad neist jõududest, mis tuhandete aastate eest kandsid neid kaugelt põhja poolt meie maale. Rändrahnude juures on siiski võimalik vahet teha muinsuskaitseesemete ja looduskaitsehuvikohaste rahnude vahel. Sest looduskaitse tunneb praegu peamiselt huvi vaid suuremate rändrahnude vastu. Ohvikivid selle vastu on ikka vähemad, millel ulatuti toimetama ohvritalitusi, millele oli kergem hõõruda ohvri lohkusid, kuhu igaühel oli kergem mahutada oma ohvriandi. Aga mõnegi traditsioonidega seotud suure kivi juures on raske teha kindlat vahet. Neid paralleele looduskaitse ja muinsuskaitse vahel puudutan ma just sellepärast, et pärastistes ülesannetes noortele oma ümbruses on raske tegutseda lahus, vaid siin tuleb vagusid ajada üksteise kõrvale.

Kuid millised on siis ülesanded noortele looduskaitstes? Olgu kohe enne veel märgitud, et looduskaitse,

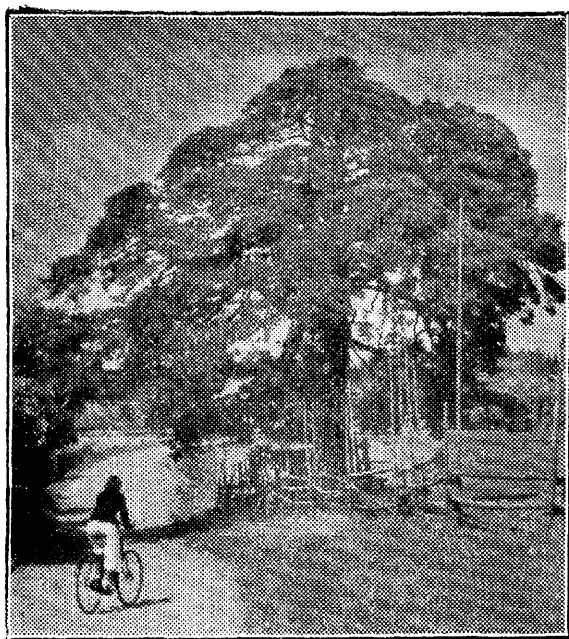

Mälestuskivi Ridala vanal surnuaial.

samuti ka muinsuskaitse on oma iseloomult just noortele pärandatav toiming ning tuleviku küsimus. Looduskaitstes on ju õieti kaks momenti: 1) esemete või alade looduskaitse alla võtmine ja 2) kaitse alla võetud esemete alalhoid, säilitamine. Looduskaitse alla võtame eseme või ala küll meie, vanemad inimesed, isad. Esemete ja alade säilitamine kuulub aga noortele, meie poegadele ja nende järglastele. Sest see kümme või paarkümmend aastat, mil meie saame asja korraldada, on tõesti liiga väike iga loodusese- mete säilitamiseks. See on vaid nende registreerimine, heal juhul ka inventariseerimine, — vaatluste tegemine, tödede leidmine, nende üksikasjalik uurimine jääb, noored, teie hooleks.

Kuid meie, isad, ei taha kohe kogu koormat peale panna teile, poegadele, aga tarvilik on, et me töötame ühes ühise eesmärgiga, sest ühiselt samuda on alati kergem. Noorte ülesandena ma näeksin praegu looduskaitse küsimuses peamiselt kahte momenti: 1) looduskaitset väärivate esemete ja alade ülesleidmist ja 2) nende esemete ja alade säilitamise propageerimist.

Meil ei ole veel kaugeltki selge, mil-

Hiielmänd Kirna v. Virika k.
Selle puu raiumine toovab surma

lised esemed ja alad kodumaal vajavad kaitset. Tuleb veel palju leida ja „avastada“. Ning kel on rohkem energiat ja püsivust oma koduümbruse tundmaõpiks, koduümbruse kolkate, metsade ja mägede läbi „kolamiseks“, kui just noortel. Nad ei pea tihti ühtki vaeva raskeks, kui võivad midagi „avastada“, seda rohkem veel, kui on midagi kasulikku avastada. Ja sellised avastusmatkad on noortele kahtlemata kasulikud, sest ma tahaksin püstitada aksioomi, et igaüks peab oma koduümbrust tundma ja hästigi tundma.

Teine ülesanne on keerulisem, aga huvitavam. Kuidas aga saaks propageerida oma ümbruse looduskaitse või muinsuskaitse esemeid? Vaevalt leidub meil suuremat keskust, kus ei leidu läheduses ühtki looduskaitse või muinsuskaitse eset. Neid teavad enamasti noored alati. Kui nüüd noorsoolased korraldavad suve jooksul selliste esemete juurde ekskursionni, kui esemete juures peetakse kõnesid, kas üldise sisuga või esemekohaseid, kui seda kuulavad pealt paljud noored, kas see ei ole propaganda looduskaitsele, muinsuskaitsele, kas see ei ole austus looduskaitse esemele? Kui teie kogute kokku mõne põlise tamme juurde ja laulate kas või unisono mõne tammest kõneleva laulu, näit. kas või „Oh tam-

med, mu kodumaa tammed“, või midagi selle sarnast; kui lugupeetavas vanuses oleva kase juures kõlab „Üks kask meil kasvas õues“, mäekingul mühava männi juures kas või „Mänd kasvab kõrgel karjamaal“, kas selline toiming ei jäta parimaid mälestusi kaitsetvääri vast esemest. Selline lihtne austus paneb tihtigi meie sisemised paremad hääled võbisema ning sellised silmapilgud püsivad kaua meeles. Lühike referaat sündmustiku kohta, muistendid esemete üle ning teised pärimused, mis on saanud kohaliku rahva suust kirjandusest, — need kõik süvendavad looduskaitse mõistet ja mõtet.

Ühele asjale tahaksin veel noorte tähelepanu juhtida. See on loodushoiule. Nagu juba teada, astus jõusse 1. aprillil s. a. Loodushoiuseadus ja endine Riigiparkide Valitsus muutus Loodushoiu- ja Turismiinstituudiks. Loodushoiu seaduse järgi (kuhu kuulub ka nüüd Looduskaitse seadus) mõeldakse loodusilu säilitamise ja arendamise all avalikkude parkide, aedade ja iluväljakute asutamist, kaunistamist, säilitamist ja korrastamist, samuti kodukaunistamist, mille eesmärgiks kodumaa välisilme tõstmine. See loodusilu küsimuse arendamine paneb noortele peale uusi kohustusi ja toob ka uusi ülesandeid. Kas ei tööta osa noorsoolasi endistes mõisades? Kuidas on parkide korrashoiuga? Sest park peab jääma pargiks, ükstapuha millise kaitse all ta on. Ja sellepärast peab ka pargid hoidma korras parkidena, mitte mingisuguste muuseumidena. Ning koduümbrus, koolimajade ümbrus, mis sagedasti noortel teiseks koduks, kas need on kõik korras? Siin on noortele küllalt ülesandeid ning nende käsitlemine nõuaks omaette kirjutist. Kuid ma lõpetan täna selle sooviga: Iga noorsoolane peab tundma oma koduümbrust hästi ja selle hulgas ka oma ümbruse looduskaitset vääri vaid ja looduskaitse all olevaid esemeid. Selles suunas töötamine arendab noort ja avardab silmaringi nii, et ei ole tarvis kobada pimesi loodusteaduslike küsimustega kokku puutudes. Koduümbruse tundmaõppimise teel aga olgu noortel jõudu, püüdu ja head töötahet!

Prof. V. MELNIK

Vold. Pätsi portree

Voldemar Päts 60 aastane

Haridusministri abi ja ühtlasi Kutseoskuse Osakonna direktor samas ministeeriumis Voldemar Päts sai 19. juulil s. a. 60 a. vanaks.

Ministriabi V. Päts sündis Tahkurannas Pärnumaal 1878. a. 1905. aastal lõpetas ta Peterburis Stieglitzi tsentraaltehnilise joonestuse kooli rakenduskunstniku diplomiga. Kaks aastat hiljem lõpetas ta ka kõrgemad pedagoogilised kursused. Ta omab õpetajakutse kõigis kunstiaineis. Õppejõuna ongi V. Päts teotsenud mitmeis õppeasutuses üle 30 aasta, olles pikemat aega Riigi Kunsttööstuskooli direktoriks Tallinnas. Tunnustatud pedagoogina ja eeskujuliku kasvatajana on V. Päts olnud oma õpilastele nõuandjaks pärast kooligi, mille tõttu rea noorte Kunsttööstuskooli lõpetanud rakenduskunstnike eestvõttel on tekkinud mitmed rakenduskunstilised ettevõtted.

Arvates 1. maist 1934 nimetati V. Päts Haridusministeeriumi Kutseoskuse osakonna direktoriks ja 15. maist 1936. a. ühtlasi ka haridusministri abiks. Kutsehariduse arendamisel Eestis on V. Pätsil suuri teencid paljude uuenduste algatajana ja teostajana.

V. Päts oli Asutava Kogu liige ja on praegu Riiginõukogu liikmeks, olles selle rahvakasvatuse ja -kultuuri komisjoni esimees.

Ministriabi V. Päts on paljude ühingute ja seltside asutaja, juhataja või aktiivne liige. Seltskondlikus töös tuntakse teda niihästi ideeliste kui majanduslike uuenduste propageerijana ja teostajana.

UENU arvukal noorteperel ja meie ajakirjal on eriline rõõm paljude õnnesoovijatega ühineda ja härra ministriabile tema tähtpäeva puhul ütelda meie otsekohesed parimad soovid edaspidiseks tulemusrohkeks tööks.

NOORED JA TÖÖ

Kahtlemata ÜENU on meil kõige laiaulatuslikumate tegevusaladega organisatsioon. See on ka arusaadav, sest ta haarab endasse kujunemise-alisi noori. Noorel pole veel päriselt selge, mis temast õieti saab. Ta on otsiskleja, kes haarab kord siit, kord sealt enne kui leiab õige tee. See on täiesti loomulik, sest harrastustest alles selgub, mis tõesti sobib noorele ja vastab tema vaimsetele ja füüsilistele võimetele. Alles seesugustest harrastustest kasvab välja õige elurõõm ja rahulolu iseendaga ja teistega. Täiesti vildak on nende organisatsioonide seisukoht, kes nõuavad, et otsekohe, kui noor suudab kanda oma selgroogu, tuleb ta panna tööd tegema. Kurjustatakse väga, et poisse lastakse valmistada organisatsioones seesugust prahti, nagu lennukimudeleid jne. Parem võiks noored sellel ajal põllul tööd teha.

Enneaegselt tööle sundimisega surmataakse noores kõik see, mis teeb elu kauniks ja elamist vääriks. Nähakse elus esmajoones raskust, kadestatakse teisi ja pole siis ime, et seesugusel inimesel alati on põues salaviha varuks kaasinimese jaoks. Kuigi noorte varasest töölesundimisest saab teatud majanduslikku kasu, ei suuda see siiski üles kallutada pahesid, mis sellest järgneb. Pole kunagi kuulda, et inimene hiljem räägiks vaimustusega sellest, kuidas ta juba varajases lapsepõlves teinud rasket tööd, küll aga vastupidist. Tahetakse oma lapsele kergemat põlve, koguni veel soovitakse vähem järglasi, mida põhjendatakse lihtsalt: vaja neid siia tööd orjama!

Sootu teissuguselt kõneldakse sellisest noorusest, kus olnud palju ilu ja noorusrõõmu ja seesugused tagasimõtlemised alati noorendavad inimest ja muudavad töö kergeks. Neis inimesis on alati optimismi ja see on suurim voorus, mis inimesel üldse saab olla. Seesugusele rahvale on kindlustatud tulevik. Ning kahtlemata ainult väga mitmesuguste harrastusaladega noorte-organisatsioonid suudavad pakkuda noortele seesugust ajaviidet, kus unustatakse elumured ja elatakse puhtale, olemasolu rõõmule. Seepärast on eriti vajalik, et võimalikult kõik noored kuuluksid neile määratud organisatsiooni.

Teiseltpool seab see eelnimetatud organi-

satsioonidele rea suuri kohustusi tegevuskavade teostamisel. Püüan pisut nende juures peatuda.

Meil üleriigiliselt on kujunenud kuidagi tegevus teatavalt hooajaliseks. Üeldakse, et hooaeg läbi ja tehakse seis kuni järgmise hooajani. Sageli need seisud, criti neis organisatsioones, kus harrastatakse ainult mõnd teatavat ala, kujunevad väga pikaks. Organisatsioon satub kuidagi varjusurma taolisse olekusse ja sageli uue hooaja algamisel enam ei ärgatagi. See on loomulik, sest noorus ei tunne enda arengus mingisuguseid hooaegu, vaid see läheb pidurdamata edasi. Noored lihtsalt siirduvad neist organisatsioonest, mis teevad hooajalisi vaheaegu, mujale, kus areneb lakkamatu tegevus.

ÜENU-s ei tohiks tekkida seesuguseid olukordi, sest meie harrastusalade nimistu ulatub üle kahekümne. Kui seda mõnel pool siiski ette tuleb, siis peab sellest üle saama.

Võib tõesti märgata teatavat sügisest tagasiminekut tegevuses. Suvine spordi-harrastamine lõpeb ja talvine vaimu- ning omakultuuri viljelemine on algamata. Seesugused tagasiminekid ei ole aga soovitavad. Neist tuleb üle saada. Raske on muidugi koostada valemit, mis sobiks kõikjale ja seetõttu tuleb see igalühel vastavalt kohalikkudele oludele ise leida. Siinjuures ei tohiks aga iga ala harrastajad olla eri inimesed, vaid tuleb püüda võimalikult kõiki kaasa haarata. Harrastus tuleb kohaldada ka vähikule vastuvõetavaks. Loomulik, et juhtijad on igas harrastuses ise inimesed, kes tunnevad asja — needsamad inimesed sealjuures ei tohi aga teistest harrastustest kõrvale jääda, paid peavad seal kaasa minema statistidena. Teiselt poolt laheneb sellega ka veel see probleem, mis näib olevat meie rahva põhijooni, et igaüks tahab kusagil olla juhtija — seesugusel korraldamisel on see võimalik ja kõik liikmed on rahuldatud.

Noorusrõõm on see, mis viib edasi ja alati tuleb silmas pidada seda, et just noored on selle sünnitajad ja edasikandjad. Sellepärast noortejuhid olge alati valvel, et noorte elurõõm ei tuhmuks. Sellega olete valvel meie rahva tuleviku eest.

Tõnis Varend

HÄRJAVÕITLUS

Aegajalt on ikka kuulda, küll ajalehtede kaudu, küll igasugustelt keelekandjatelt, ime-likkudest juhtumistest, kuidas see, teine või kolmas isik, liikudes maanteel autoga, on pidanud viitma oma kallist aega mõnede kodu-loomade, küll sigade ja lammaste, aga ka lehmade ja isegi vasikate ajamisega teelt kõrvale, et pääseda edasi takistamatult. Isegi lambad, jah, need muidu võõraste vastu nii pelglikud loomad, olevat karjana koos nii mõistmatult julged, et jooksvat vahest pikki kilomeetreid otse auto ees teel, jätmata masinale ühtegi võimalust möödasõiduks.

Kuigi ka mina olen sõitnud just autoga maanteedel võrdlemisi palju, ei võinud ma kuni kõige viimase ajani hoobelda ühegi sedalaadi seiklusega päris isiklikkude kogemuste põhjal, — kõik loodi, mis ma olen jutustanud, on teistelt kuulnud. Muidugi on juhtunud vahest öö pimeduses, et keset maanteed, just auto prožektoris valgusjoas, hakkab äkki jooksuma jänes. Ta näib oma madala intelligentsiga pidavat sellist jooksmist ainsaks mõistlikuks pääseteeks, kuna talle järgi

kihutab mürisev auto ja kahel pool kõrval on täielik pimedus. Otse ees aga näeb ta kogu aeg siledat, hästivalgustatud maanteed.

Muidugi väsis jänes viimaks ja mõistlikumad neist riskivad sel puhul karata ümbritvasse pimedusse, — rumalamad aga suruvad end lidusse teele, kus jääb juhuse otsustada, kas autorattad jätavad neid puutumatult lamama või lõmastavad täielikult. Selle viimase tagajärgi ma pole iialgi käinud kontrollimas oma silmaga.

Eelpoolsest võiks järeldada, et olen sedalaadseid juhtumisi elanud läbi õige ohtrasti, — nii see muidugi ei pruugi olla, kuna jänes juba oma liikumisviisi poolest kuulub kargajate hulka, miks ei peaks minul olema õigust selle loomakese kulul veidi kelkida? Aga jäägu jänes jäneseks, see kõik on ainult kahvatu vari selle kõrval, mille elasime üle vast mõnd päeva tagasi, — päise päeva ajal.

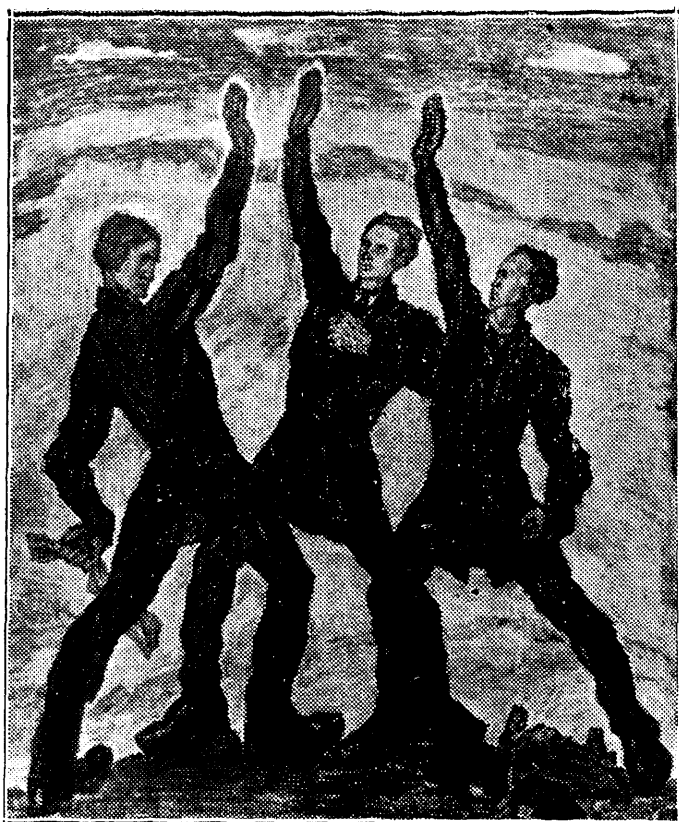
Olin oma tavalisel ametisõidul, mina ja autojuht, seega oma igapäevasel tööil. Tagaistmel oli erakordselt aset võtnud kaks inimest, teine neist naine. Ta oli seesugune

J. PUTSEPP

„Viljakoristajad“

(õli)

KRISTJAN RAUD

„Viru vanne“

örn ja kahvatu, nagu võib olla ainult päris noor abielunaine üsna esimestel päevadel peale pulmi. Ta kõrval istus mees, minu sõber, kes oli leidnud soodsa võimaluse kasutada odavat juhust sidudes oma pulmareisi minu ametisõiduga. Meie tee kulges kauneid kodumaa paiku, võimaldades parajaid peatusi seal, kus leiti olevat põhjust peatuda pikemalt. Olime sõitnud juba palju kilomeetreid ja peatunud mitmes paigas, ikka istusid nad, kui tuvikeste paar tagaistmel ega tulnud minul mõttesegi segada neid oma jutuga või juhipeeglisse vahtimisega. Oli ilus ilm ja tee tolmas tugevasti. Meie ees vaheldumisi avardusid laiad väljad tärkava orasega, vastkõntud mustendavad nurmed, karjamaad üksikute kadaka- ja kase-jändrikkudega ning sulgesid horisondi metsade lähedad või kauged seinad.

Ühe teekäänaku takka lagedale karjamaale pöördudes võisime juba eemalt näha maanteel tüsedat looma. Kogu järgi ja tiheda tolmu tõttu polnud võimalik esialgu otsustada, millisesse loomaliiki ta õieti võiks kuuluda. Jõudsimise kohale liigagi kiiresti veendumaks, et tegemist pole sugugi lihtsa loomakesega. Kitsavõitu maanteed kattis peaaegu kogu laiuses tüseda pulli rinnakas korpus. Ta seisis sar-

vedega meie poole, nina ligi maad, ja puhus läbi sõormete nii, et tolm kees pilvedena kahele poole. Masin peatati, kuna möödasõit polnud võimalik ja vihasena näival loomal ei paistnud olevat ühtki mõistlikku kavatsust teelt kõrvale astumiseks. Ma avasin ukse, et püüda hirmutamise ajada elukat teelt ära. Veel enne, kui olin jõudnudki astuda trepile, nägin meid lahutava klaasi läbi kaht veripunast, metsikut silma jõõritamas enda poole ja tõmbusin tagasi enam loomusunnilisest enesekaitsetungist kui otsesest hirmust. Härja kõrvalsammuga oli vabanenud osakene teed ja juht tahtis kasutada võimalust möödasõiduks. Siis aga võisime veenduda, kui kiiresti võib liikuda selline lihamägi, kui tal on sees tulivihane hing. Nagu äikesest rabatud oli loom jälle otse meie ees ja vihaselt mõmisesedes tuiskas sarvega otse parempoolsesse prožektorisse. See lendas armetult kildudeks ja ma arvan, et võisin märgata pulli vihases näos võidurikast muiet.

Juht sajab valimatute sõnadega ja pull tõstis koonu maast ning lasi kuuldavale jee-riku pasunana ümbrusesse kajava metsalishüüde. Mu sõber tagaistmel kaebas, ta naine värisevat kui haavaleht. Ega minagi polnud oma julguse ja rahuga päris tavalises kursis, — kõige halvem, et teadsin lähima asula leiduvat alles viie-kuue kilomeetri kaugusel, — mis saab siis, kui see märatsev metslane muudab sõidukõlmatuks meie masina?

Jälle käivitas juht masina ja näis plaanitsevat edasisõitu, kui härg parajasti oli asetanud sarve esimese kaitsekangi alla ja me tundsimet, kuidas masin tugevasti kõikus.

— Proovime siis, kumb on õieti tugevam! kahvatas vihane juht ja tahtis anda masinale käiku, kui ma teda takistasin:

— Me ei tohi tappa seda elukat ega lasta purustada endi masinat. Püüame leida mõnda mõistlikumat võimalust edasipääsuks.

— Minge siis, ja ajage ta teelt ära! trotsis juht enam nukralt kui kurjalt. Ma mõistsin, et tal võis niigi olla kahju purustatud masinast.

Me oleksime jäänd päris nõutult ootama pulli mõistlikumat tuju, kuna keegi meist polnud küllalt hull ega julge minemaks välja vabastama teed, kui loom ise poleks muutunud niivõrd aktiivseks, et meie paigalseisminegi näis muutuvat hädachlikuks. Aeglaselt mõmisesedes urgitses härg sarvega auto radiatori võres. Ma sirutasin käe roolirattale ja vajutasin järsult signaalnupule. Nagu nõelatorke mõjul tõusis looma pea ja mõistmatult

ta vahtis pisut ringi. Nägemata aga midagi erilist oli valmis kohe jälle asuma oma endise toimingu juure, — miski tagapool võret näis teda eriti huvitavat. Julgustatud minu õnnestunud katsest andis juht nüüd mitu ägedat signaali järjest. Ja tõepoolest, loom taandus paar sammu, ometi mitte midagi head ennustavas poosis. Nagu vilunud võitlejale näis see taandumine talle tarvilik olevat just soodsama kallaletungipositsiooni saavutamiseks. Seal ta mõirataski veel kord ja oleks sööstnud meile kogu oma jõga ja keharaskusega otse näkku, kui autojuht poleks osutanud küllaldast intelligenti ja külmaverd ega andnud sel momendil ainupäästvaks osutunud tagasikäiku. Loom sööstis meile küll järgi aga meie pagesime ees küllaldase kiirusega, et vältida järsku kokkupõrget. Ta saavutas meid peaaegu ühtlase liikumiskiiruse juures, toetas, pea viltu, sarved kahelepoole kaitserauda ja järgis meile päris korraliku kiirusega.

Poleks juht meid hoiatanud, oleks edasine saanud meile sama kaelamurdvaks nagu härjale: ta pidurdas masina järsu nõksakuga. Looma kael käändus alla ja paremale ning valulise mõminaga ta taandus aeglaselt. Seda ta polnud nähtavasti osanud ette näha, nii et saadud tõuge korraks suutis heidutada vana võitleja verd. Kahjuks ta toibus kohe ja puhus õhku järjekordse tolmupilve. Juht andis aeglase edasikäigu, et võita hädaohtlikku vahemaad. Loom ei tormanud vastu, surus ainult sarved ligi maad ja toetas nad jälle kaitseraua alla. Veel väike libastumine edasi ja minu südamealust (teiste eest ma ei vastuta) läbis külm hirmujudin: masina esimene pool tõusis, toetades ainult tagaratastele. Tont teab, see jõuline elukas oleks võinud paisata meid ümber ja teha igaveseks päris „kahjutuks“, kui juht jälle poleks päästnud oma kavala tagasikäiguga. Hetkeks näis, nagu veninuks härja kael ja ähvardanuks katkeda, siis ta seisis jälle meist veidi eemal ja vahtis juhmilt oma punaste silmadega: küllap temagi võis imetleda oma uudset vastast, kelle sitkust ta vist küll ei olnud osanud õieti ette näha. Me seisime jälle vastamisi, nüüd juba tuttavamad ja teadlikumad üksteise võtetest.

Olime õnnelikud, et masin veel korralikult kuulas juhti, ühtlasi õnnatud, et härg ei näinud kavatsevatki lakkata võitlemast. Ei osanud ette näha mingit mõistlikku lõppu, ja kui õnnelik juhused poleks abistanud, pole praegugi kindel, kuidas lugu oleks võinud lõppeda. Aga juba me kuulsime endi taga vankri kolinat ja tugev, hele naisehää! kostis küllalt

A. RAUD

Kunstnik Jaan Vahtra portree

selgesti meieni, millest kuulsime endid sajatatavat, et hoiame kinni teed.

Ei osanud mina siis veel kujutleda, et sellesama heleda hääle tekitajast võiks olla mingit abi meie võitluses metsiku loomaga. Aga juba ta astus vankrist maha, tüse, noorevõitu maatudruk, piits peos, ja asus kartmatult meist mööda pullile otse vastu. Ma ei jõudnud teda hoiatadagi, nii kiiresti oli ta tulnud ja lajatas juba piitsaga tubli nihvaka mööda looma külge. Nõrдинud alistumisega kõõritas see veel oma uuele vastasele näkku ja pöördus siis laisalt üle kraavi tagasi karjamaale. Ja juba ta mäletses karjamaal vaevalttärnanud rohuliblesid, kui võidukas tüdruk veel silmitses meid alahindava muigega.

— Hirmutate ja õrritate oma loksiga siin meie loomi! — tõreles ise ja läks tagasi oma vankri juure.

Tee oli vaba ja me sõitsime edasi. Järgmises peatuskohas, kena nõlvaku all seisva vanamoelise kõrtsi ees, püüdsime hinnata umbkaudset kahju suurust ja olime vaprad heitma nalja selle meeletult-vahva võitleja üle. Ja kellelgi meist, meestest, polnud ütelda midagi enesekaitseks, kui mu sõbra naine tuletas meelde, et meie kardetava vaenlase oli võitnud üksik naine peaaegu paljaste kätega.

Maaseltside päevamuredest *)

Hiljuti toimus „Eesti Nooruse“ veergudel huvitav vaidlus: kas maa vabahariduslikud org-id põevad juhtide kriisi või ei? Kui ühelt-poolt väideti, et küla on kultuurirajanune ja vaimuvalgust ihkav, puuduvad ainult juhid, kes oskaks inimesi rakendada enesearendustööle — siis vastati teisalt: olevat naiivsus uskuda, et tõsiselt kultuurihuvilises miljöös ei leiduks vastavate võimetega tegelasi, kes suudaks seltskonda vaimselt organiseerida; ja et juhtide puudus tõendavat vaid ümbruskonna enda leigust ning apaatsust vaimualade vastu. Kuna mõlemad pooled on tegelikult osa võtnud maa seltskondlikust elust, võime tõenäolikkult oletada, et nende suu läbi kõnelevad kibedad kogemused.

Kuid praktiline seltside-töö pakub meile veel kolmanda — sagedamini esineva — nähte: juhte leidub, kuid need osutuvad ebaküpseiks. Asja võisid uudishimulikud lugeda Riia maanteel ühe linna külje all asuva külaseltsi käsitsivalmistatud peokuulutust, millel ilutsesid vigased keelevormid, nagu „näitend“, „deglamatsioonid“, „rahvatansud“ jne. Kahtlemata seegi plakat ei olnud mõeldud naljategemiseks, küll aga peegeldab see ilmekalt tasapinda, millisel asub osa küla seltskondliku elu juhte. On selge, et neilt me ei või loota hulkade kultuurteadlikkuse tõstmist.

Meil kurdetakse tihti, et me gümnaasiumi lõpetanud noorusest polevat külas suuremat asja. See stüüdistus on vähemalt ühekülgne, kui olusid lähemalt analüüsida, Kujutleme, et ühes haridusseltsis on eelmainitud laadis kõlbmatud juhid, keda tarvis asendada. Hea on, kui nad ise seda mõistavad ja lahkuvad. Aga kui mitte? Peavad haritlasnoored siis laskma endile peale suruda sama kirjaoskamatusse pitsatit? Org-i liikmeid hinnatakse ju org-i väliste eluavalduste järele, on need allpool kriitikat, on liikmeks oleminegi häbis-tav.

Jääb üle teine tee: panna toime sisemine revolutsioon. Kuid see ei ole igale temperamendi kohane. Ja et külas sageli vaadatakse seltsi juhtimisele kui võimupositsioonile, on tavaliseks looks, et liikmeskonna enamiku moodustavad mõne kitsa kliike pooldajad, kuna teisiti mõtlejaid lihtsalt ei võeta vastu. Vaa-

dake, siin on oluline põhjus, miks paljud meie seltsidest virelevad 20—30 liikmelistena. Mitte et asjahuvilisi ei oleks rohkem, vaid et neid ei soovita. Niisugustes seltsides on juhatuste ajakohane värskendamine peaaegu võimatu. See on pahupidiselt mõistetud isevärki karjerrism, harrastatud kultuurilt kergekaalusiselt isikuilt, mis halvab mitmeski elujõulises maa-nurgas seltskondlikku elu, surudes seda miinimumile. Kohati on siin parandust toonud ülevallalised seltskondlikud komiteed, kohati aga mitte.

Maal on iseseisvusajaga kaasas käinud suur majanduslik tõus. Kas ja kuidas kajastub see küla kultuuritegevuses?

Paljudki neist vabahariduslikest org-ideist, mida oleme harjunud nimetama elujõulisteks, piirduvad eelarvega, mis hädavaevalt ulatub sulase aastapalgani! Kindlasti ei saa selle summa eest muretseda vajalikul määral kultuurvaru. Kui rahvamajadesse ei suudeta hankida korralikku sisseseadetki ja publikut lastakse istuda saelaudadest ja kombineeritud seljatoeta pinkidel — katsutagu siis sellise rahvamaja ülalpidajale kõneleada saali kaunistamiseks paari maali omandamisest! Ühingu raamatukogud kiratsevad mõnesaja kõite piirides, lugemislauad on tundmata asjad. Kursused, loengud, spordivahendid — kõik vähegi kulunõudvamad alad on krooniliseit kassakriisist asetatud pidevalt küsimärgi alla. Säärases olukorras taanduvad haridustööst paljudki maanoored, tundes, et kultuurpõl-lulgi on võimatu tegutseda paljaste kätega.

Sissetulekute saavutamiseks korraldatakse pidusid. Kui vallas on tosin organisatsiooni ja igaüks neist tahab korraldada peo, tuleb neid kuu kohta üks. Kui palju saab aga ühest peost puhastulu? Võib rahul olla, kui kolm-kümmend krooni. Mis piisab sellest? Järeldus: üksteise võidu püütakse püstitada rekordi pidude arvuga, kuigi seetõttu kängub muu tegevus. Pealegi, mida enam pidusid, seda väiksem sissetulek igast üksikust.

Mujal on hakatud otsima väljapääsu — teid sellest nõiarist — ja leitudki. Peterimaal näiteks, mida harilikult peetakse mahajäänuks, on üks noorte koondis — ÜENU „Ägo“ osakond — leitud küllaltki originaalse tuluallika. On renditud tükk maad ja külvatud sellele lina, mis liikmete poolt haritud ja turustati. Erilist vaeva see üritus

*) Artikkel on ilmunud esmakordselt „Pärnu Päevalehes“ 20. V 1938. a.

Koduümbruse uurimistööst

Kuidas saavutada suuremaid töötulemusi kodu-uurimistöös, sellest toon paar praktilist näidet ÜENU Sikana-Aluste osakonna kodu-uurimisharu tööst.

Esimeseks ülesandeks võttis kodu-uurimisharu, kellel ainult 5–6 aktiivset kaastöölist, fotode, vanade raamatute, lendlehtede jne. kogumise. Kuulutati välja kogumisvõistlus, mis aga senini on annud üsna kesiseid tulemusi.

Hiljuti võeti vastu otsus, et kodu-uurimisharu liikmed käiksid perest-perre ja koguksid kodu-uurimistööse puutuvat materjali. See on annud märksa suuremaid töötulemusi, mida tõendavad kodu-uurimisharule toodud vanad raamatud, fotod jne. Kogujaid on ümbruskonna taludes vastu võetud lahkelt, ja senini pole tehtud ka kusagil mingeid takistusi, ega pole küsitud materjalide eest tasu. Kogujaile on lubatud ka mitmesuguseid muuseumiesemeid; millede vastuvõtmisest tuli aga kodu-uurimisharul loobuda ajakohaste ruumide puudusel.

Kogumiskäikudelt on kuulnud väga huvitavaid andmeid Vändra kihelkonna ajaloo, mille üleskirjutamine jääb talveks. Samuti on saadud teateid pühadest ohvripuudest, mis nüüd noorsoolaste poolt on esitatud muinsus-

ei nõudnud, pakkudes talgude näol veel lõbugi. Tunduvalt aga paisus sellest kassa. Teisalt kuuldu Virumaalt, et sealsed suuremad majanduslikud ettevõtted: piimaühisused, tarvitajate ühiskauplused jne. määravad igal aastal puhastulust suuri summasid kohalikkude seltside toetuseks. Lisaks sellele on suuremate piimatallituste juurde Vaivaras, Vihulas, Kundas, Väike-Maarjas ja mujal asutatud lugemislaudu ja raadioringe.

Neis näidetes on mõndagi eeskujuväärset. Ei parane enne maa seltskondlik tegevus, kui see ei baseeru tugeval majanduslikul alusel. Haridusseltsidele käib selle loomine üksinda ülejõu, käsi-käes ühistegevusega aga oleks see täiesti võimalik, siis vast tuleks maal pööre praeguses olukorras, kus „seltsed on palju kui tähti taevas, tegusid aga vähe kui kulda Emajões.“

K.

kaitse alla võtmiseks. Kogumiskäikudel „avasitati“ mitmeid väga vanu ja haruldasi dokumente kodukihelkonna asustamisest rootsi aja aigul ja veel palju muud, mille omandamiseks kodu-uurimisharu astub läbirääkimistesse dokumentide omanikega.

Osakonnas on mitu fotograafi. Nendega lepiti nii kokku, et kõik nende poolt võetud pildid, mis omavad kodu-uurimistöös vähegi tähtsust, valmistavad fotoamatöörid ainult tehlike kulude eest. Uudsusena võttis üks fotoamatöör omaks ülesandeks pildistada kõik ümbruskonna talud. Peale pildistamist (võimaluse korral kohe), koostatakse pildistatud talu ajalugu taluelanike ja dokumentide kaasabil. Kui see töö, mis nõuab rohkesti hoolt ja aega, ükskord lõpule jõuab, siis avaldatakse võimaluse korral Vändra talude ajalugu trükkis.

Paljud kaasaegsed on käinud maailmasõjas ja Vabadussõjas. Neil on palju mälestusi ja mälestusesemeid, millede kirjapanemisele ja kogumisele on pööratud samuti tähelepanu.

Osakonna teiste tegevusharudega on kodu-uurimisharu loonud kindlad suhted. Need teised tegevusharud aitavad samuti kaasa kodu-uurimistöö materjalide kogumisega. Nii „Hõimu-, Välis-Eesti- ja Esperantoharu“ on täiesti iseseisvalt organiseerinud hõimu- ja Välis-Eestisse puutuva ainesliku (fotode, kirjade, memuaaride, mälestusesemete jne.) kogumist. Kõik kogutud materjali annab „Hõimu-, Välis-Eesti- ja Esperantoharu“ üle kodu-uurimisharule.

Rahvaluule kogumises on eeskujuks võetud Eesti Rahvaluule Arhiivi küsimuskavu.

Neid ja veel paljusid teisi töömeetodeid on võimalik kasutada igal pool, kui ainult noorsoolastel jätkub tahet ja püsivust sel alal töötamiseks!

Laasemäe ja Meeta

Nüüd oli ta siis jälle juba kolmandat päeva ainult Laasemäe Meeta veel.

Lükates valge pearäti nurga alla viimase kangekaelse juuksekihara laubalt, astus ta oma seemist väarikust tundvalt kopliaia poole. Laasemäe Meeta! — Juuksed valge sitsiräti alla silutud, vana lühike kleit kaetud ema takusest tööpõllest, saledad jalad pak-sudes villastes sukkades — sellisena pidi väliseltki osutatud olema sellele vähenõudlik-kusele, millele vihjas nimigi — Laasemäe Meeta! Mitte enam „preilit“, isegi mitte pe-rekonnanime, ei kingi, siidsukki ega kübarat. Väike maatudruk nõjatus kopliaiale, hallide silmade mõtlik pilk karjamaalepiku sinendaval ribal.

See, et ta nüüd siin seisis, tuligi ootamatult. Ta ei oodanud ega uskunud, et vend Erni, kui kaua ta ka küll juba ei nurisenud oma elu ühetoonilikkuse pärast, kord tõesti pakkis oma asjad ja sõitis linna hoolimata enam vähimatki kodutalust või vanemaist, kes kahe-kesi jäid Laasemäele. Oli mõttetu katsuda teda veenda tagasipöördumise tarvilikkuses.

„Siin, linnas, on sul muidugi hea ütelda, et miks ja miks sa tulid kottu ära. Katsu aga mõtelda, et sina peaksid terve oma eluaja istuma seal metsanurgas, ilma et sul lootustki oleks kunagi mujale pääseda! Sinu ees on kõik lahti, mis ilmas on ilusad ja lõbusad, su õhtud on vabad, sa võid puhtalt riietuda ja kinno, teatri — igale poole! — minna: oled sa siis millegi poolest parem kui mina, et siis kui sina linnas elad, on kõik korras aga kui mina siia tulen, siis aetakse mind kahe käega tagasi...“

Meeta kuulas venna kirjalikke väiteid suut-mata neid kaasa elada.

„Erni, ma ei ole kade! Mõttele vaid kuidas saavad nad kodus sinuta hakkama! Isa ju jääb juba vanaks...“

„Ma tean! Aga ma ei saa... miks pean just mina enese nooruse Laasemäe heaks ohverdama!...“

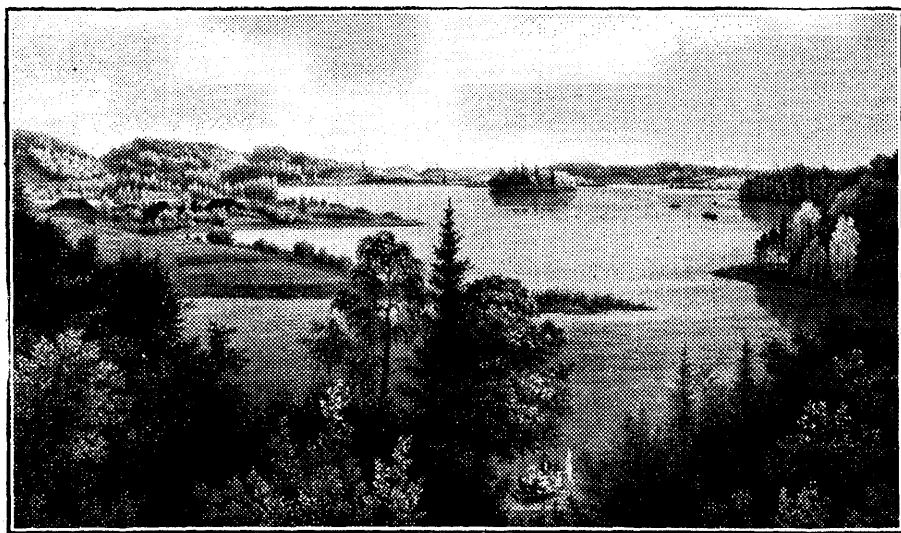
„Siis pean seda mina tegema!“

Sellest abitust ohkest, millele Erni nae-ratas pilkavalt, kasvas Meetas hiljem kindel mõte, kavatus, mis teostati, minna seniks kodustele abiks ja seltsiks, kuni vennal linna-elustki villand ja ta pettunult tagasi pöördub. Muidugi! See oli tema kohus ka — Laase-mäe peretütrena. Ta täidab oma kohuse, ta ei pelga raskeid töid, igavust, — mitte mi-dagi! — jah, Erni võib häbeneda!

Otsusekindluses tundus raskenagi seista nii rahulikkuna kopliaia ääres, kus veel ei kostnud lähenevate lehmakellade helisemist, kuna ala-teadvus igatses juba tegusid, võitlusi, võite.

Järgmised päevad koitsid aga nii heledaina ja mahedaina, et neis ei paistnudki ruumi mingiks võitluseks. Päike paistis vaid hellalt ja rõõmsalt, külmad taganesid märgatamatult — kus oli sääl võitlus! Kõige edu näis seisvat sihi- ja järjekindluses ja see sundis unustama toimuva heitluse. Aasad, mis eile veel hal-lid, haljendasid täna, puudel puhkesid pungad, aga kuski ei tundunud valu ega pingutust, kõik oli „loomulik“.

Ja loomulik oli ka see, et välised tööd kiiresti järgnesid üksteisele, lihtsad tööd, mida tehes inimene küll ei saa vaimustuda kuju-telles end sääl „võitlemas“. Künti, äestati,

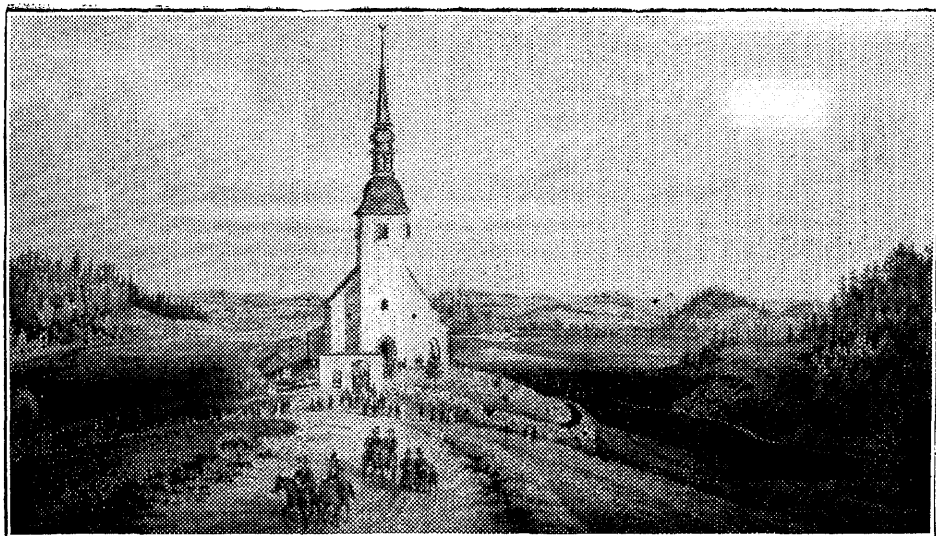

V. S. STAVENHAGEN

Vaade Pühajärvele 1866.

V. S. STAVENHAGEN

Vaade Otepää kirkule
1866

külvati ja hakati juba mõtlema kogumisele ja lõikusele, enne heinamaal, siis põllul. Nende tööde lihtsus võlus Meetat nagu kogu primitiivne elu, kus ei paistnud vajadust mõtlemisekski. Talle valmistas lõbu kujutella end aastaegade ja ilmade teenrina, mis reguleerivad viljakasvu ja valmimist, nii et temal ei tarvitsegi olla oma huvisid või mõtteid.

Elu oli muredetu selle sügise pühapäevani, mil Erni sõitis maale ega tulnud vanemaid ja õde vaatama, kuigi teiste poistega koos hulkus ringi muidu terves külas. Meeta nägi vaid juhuslikult ta tulekut. Esiteks pidi ta kohe jooksuma vanematele rääkima venna tulekust, ent mõtles siis, et nende rõõm ootamatult poega nähes on vast veelgi suurem. Erni ei tulnudki aga...

„Kui inetu temast, et ta kohe ei tule koju kuna ta ju ometi pole juba pool aastat enam isa ega ema näinud,“ laitis Meeta enesele venda. „Mis ta mõtleb selle hulkumisega? Külas vast arvatakse veel, et ta ei taha koju tulla kuna meil olnud mingisuguseid pahanusi... Aga meil ei ole ju! Vahetasime vaid kohad — tema läks linna ja mina tuln maale. Sellepärast ta peaks tulema vaatama mindki ja küsima kuidas mul läheb...“

Erni ei tulnud.

Meeta kohtas teda õhtul kiigel. Väsinud päeva kestnud asjatust ootamisest, ta läks õhtul otsima venda. Näinud teda siis kiigeistmel ja kohanud iroonilist vaadet, millist varem polnud märganud venna juures, ta ei suutnudki tervitada üllatunult ja rõõmsalt nagu oli kavatsenud. Talle tundus, et kõikide ümberolijate pilgud seiravad teda ja ta teadis, et seekord ta ei saa käituda nii vabalt ja sundimatult nagu soovis.

„Tere, kügerahvas!“ hüüdis ta siiski, et ei tarvitseks üksikult minna teretama sõpru ega venda. Näis, et rohkem silmi pöördus nüüd vaatlema teda kui muidu tavalisi juuretuliijaid.

„Nad tõesti vaatlevad meid, kuna arvavad, et oleme riius...“, õde sõi venna kodunt välja — pois ei lähegi enam koju... Erni, Erni, kallid, kuidas sa võid ometi seda kannatada ja lisaks mind vahtida sellise ilmega!... Ma olin väga rumal siia tulles... Terve külarahvas vahib siin nüüd uudishimulikult pealt, et mis me nüüd teeme või ütleme...“

Meeta ei teadnud, millal oli istunud kiigelaual. Tunne, et see, mida ta külarahvast kartnud vaid ekslikult arvavat, oli siiski tõeline ka vennale, valmistas peaaegu füüsilisi piinu. Neid piinu suuendas kartus, et vend sõnelust alustades võõraste ees, veelgi inetumalt ja ebaõiglasemalt laseks paista Laasemäe koduseid olusid.

Seni, kuni Meeta endamisi kaalus, kas tal polekski sobivam kohe lahkuda, alustas Erni juba norimist — oskamatult, otsivalt.

„Kuidas mu peremehest-õekesest siis läheb ka? Leiad ikka aega veel kiigele tulla? — sina kuulukse ju kodus nii vahvasti tööd rapipivat, et!...“

„Noh, jätkus sul varem aega kiigele tulemiseks, jätkub nüüd minulgi,“ lausus Meeta leplikult, nüüdki veel kaaludes, kas see liiga imelik ei paista, kui ta nüüd joostes põgeneks — nende inetuste eest, mida Erni nähtavasti kavatses ütelda järgmiseks.

„Nojah! Noor tüdruk peab ikka väljas ka käima — muidu ei saa mehele.“

„Arvad, et...“

„Laasemäele ju noorperemeest vaja... ja väimeest, sulle peigmeest, mulle õemeest!“ ja ikka õele viltuseid pilke heites püüdis ta leida uusi tarku teravusi:

„Tubli Meeta, tugev Meeta, töökas Meeta, ilus Meeta, rikas Meeta...“

„Erni, sa peaksid häbenema! Ma leian, et on väga imelik, et sa vanemad ja kodu oled unustanud!“ pahvatas Meeta. „Nüüd näib, et su hajameelsus on veelgi kardetavam — kuna unustad enesegi. Pole mina otsinud ega palu ka teisigi otsida teisi peremehi Laasemäele peale isa — ja sinu, kuigi sa seda ei vääri!“

Selle järele pidi ta tõesti jooksuma ära, õhetavalt ja nutvalt, hirmunult mõeldes, et ta tõesti ei julgegi enam vanematele rääkida, et on näinud venda kiigemäel...

Hallina tuli õõ ja vajus üle Laasemäe. Meeta vältis vanematele otsa vaatamisi ja vaikis tülist vennaga. Ent selle õhtu ja palju järgnevaid päivi tumestas hirm, et nende sõnelus kuidagi väljastpoolt võiks kanduda vanemateni.

„Meeta-laps, miks sa meile sellest ei rääkinud?“ küsis ema ja tema ei suudaks ega oskaks selle peale midagi vastata. Vanemad juba ei süüdistaks teda venna lahkumises...

Suvespordi

ÜLEVAADE

Esimesena peeti ringkonna noortepäev (Lõuna-Harju noortepäev) 26. ringkonnas. Korraldajaks oli ÜENÜ Raiküla osakond 12. juunil. Päevakava viidi otsast lõpuni läbi vabas õhus, Raiküla spordiväljakul. Korraldaja osakond alustas noortepäeva korraldamise eeltöödega juba kevadtalvel ning tulemused kroonisid tehtud tööd.

Tähelepanuväärne oli osakondade osavõtt noortepäevast. Võrdlemisi suurearvuline ringkonna osakondade pere oli ilmunud päevast osa võtma ilma erandita (kõik 12 ringkonnas asuvat osakonda).

12. ringkonda võiks teistele ringkondadele eeskujuks seada sellepolest, et mitmed ettekanded, nagu laulukoori ja rahvatantsijate ettekanded, esitati kõigi osakondade osavõtul ühiselt.

Raiküla osakond oli ehitanud spordivälja-

kule nägusa kõlakoja, kust kanti ette laulud ühiskoorilt ja näidend.

Ennelõunat toimusid laulukooril ja rahvatantsijatel eelproovid. Noortepäev algas osavõtjate osakondade rongkäiguga spordiväljakule ning sellele järgnes päeva sportlik osa — kergejõustiku ringkonnavõistlus. Kergejõustiku võistluse lõppedes esinesid rahvatantsijad instr. prl. A. Järveti juhtimisel ja ÜENÜ Härjaga osakonna naisvõimlejad (viimane ettekanne ei jättnud midagi soovida!).

Järgnes vabaõhu aktus. Aktusekõne pidas ÜENÜ Keskjuhatus abiesimees A. Roopere. Edasi esines laulukoor, kohalikud seltskondlikud organisatsioonide esindajad tõid tervitusi noortepäevale ja Raiküla osakonnale 5. tegevusaasta puhul. Ringkonnavõistluse võitjatele ja tähe-teatesuusatamise meeskonna liikmeile anti üle diplomid. Aktuse lõppedes

ent kui Erni siiski edasigi ei tule neid (vaatama, siis näeksid nemadki põhjust selleks laste riius. Küll see neilegi oleks kibe mõtelda, et poeg hoidub tütre pärast neistki eemale... Nad ei tea ju ka, mida kõneleti kiigel ja vast nad siiski mõtlevad, et Meeta sääl ütles midagi eemaletõukavat vennale... et ta nii siiski on süüdlane...

„Või oligi ta seda kuidagi?“ tekkis temas järsk kahtlus. Oli ju tõsi, et maale ta tuli ainult selleks, et oma tulekuga häbistada venda ja sundida teda nii maale tagasi pöörduma. Sealjuures oli ta end tundnud kangelasena, et mõneks kuuks oli otsustanud loobuda linnamõnusust — venna eemale tõmbamiseks neist. Seal polnud ta vist küll nii õilis kui ta tundus iseenesele, neis kujutelmades...

Erni näis nüüd mõtlevat, et Meeta paitütrena kavatses nüüd esmajoones vanemaid mõjustada, et need päranduse kunagi tema kasuks määraksid... Muud ta vist ei mõtelnud väimeestest ja õemeestest kõneledes... Meeta abielluks ja jääks oma mehega Laasemäele. Ernile see nähtavasti poleks meeldinud — aga ta ei tulnud ka tagasi.

Meeta polnud veel abiellumisele mõtelnud — varem. Nüüd tegi ta seda tahtmatult. Isa vajas abilist — „mis saab kui Erni ei tulegi tagasi...“

Viimased tööpingutused enne talvepuhkuse sisse murdmist kurnasid jõu. Ilrka veel kartis Meeta, et vanemad Erni maal käimisest kuulevad, ent nad ei kuulnud. Valu venna võõrastumisest, millest ta püüdis säästa teisi, näris teda nüüd lakkamatult — eriti peale väliste tööde lõppu, millal kehaline väsimus enam ei pidurdanud mõtteid.

„Õena ja vennana saime ju Erniga alati nii hästi läbi... Ta ei tohiks tõesti mõtelda, et tahan teda kodust eemale tõugata!... Laasemäed olen alati tahtnud temale hoida. See, et nüüd olen siin, ei võiks ometi ka tunduda nii halb... kedagi ei saa süüdistada, kui ta püüab aidata omi vanu vanemaid...“

Talv möödus unustamisi. Talvel haigestus isa. Juba jõulu tähendasid mõtted kevadele muresid ja küsimust: „Mis saab siis?“

Terveneb isa kevadeks niivõrd, et võib asuda kündma, või peab Meeta adrakäsi puud enese kätte võtma... Mis oleks Erni seda kuuldes ütelnud?... Küll vist ta naerataks kibedalt ja ütleks, et õde on otsustanud koha igal tingimisel enesele pidada...

Kohta müüa, — Laasemäed oma hallrohelise lepikuga karjamaal, hiiglapärnaga toa taga ja omaistutatud valge sireliga akna all — seda poleks Meeta suutnud. Meelsamini oleks ta siis juba mehele läinud, et seda vältida. Nad töötaksid Laasemäel ja hoiaksid talu korras, kui aga Erni sooviks kord tagasi pöörduda, siis nad lahkuksid...

Ent kas nõustuks mees, kes Meetagi nainud vast ainult Laasemäe tõttu, töötama lahkumiseks?... Vist ei!...

Kevad tuli ja isa suutis ise künda. Õigus! Ega ta ei olnudki veel liialt vana. Aga varsti ta saab vanaks!

Millise muudatuse saavad tuua lähimad aastad või millise muudatuse saab Meeta luua? Kas sai ta rahulduda ainult aitamisega, ajutisega?...

Kevadised tööd juhtisid mõtted mõneks ajaks neist küsimusist eemale. Ent ajuti, kui ta vaatas oma käsi, mis raskest tööst karedaks ja külmuliseks ähvardasid muutuda, meenusid kõik mured uue värskusega.

„Vaesed käed,“ haletses ta siis, „teie olete selle „ajutise“ ohvrid!...“

Ernist polnud midagi kuulda. Kodused ei teadnud ta elukohtagi. Meeta soovis mõnikord, et ta oleks võinud venna juurde jooksta ja teda paluda koju tulla. Erni Laasemäel — see oli ülim õnn, mida ta neil päevil oskas kujutella. Ta ei võinud aga kindel olla, et vend tuleks. Ta tundis ju lahkudeski koduseid olusid. „Müüge Laasemäe!“ ütles ta vast. „Olen oma elu siin juba paremini seadnud.“

(Järgneb.)

esitas Raiküla osakonna näitetrupp komöödia „Kapral Pensioni ametasjad“.

Üldmulje päevast jäi väga häa. Päev oli kavaga koormatud ja aeg kippus vägisi napiks jääma. Kuid noortel tegelastel kui ka pealtvaatajatele jätkus püsivust kogu päevaks.

Kergejõustiku ringkonnavõistluse võitjaks osutus üllatuslikult ÜENÜ Märjamaa osakond, kes võitis ÜENÜ Keskjuhatause rändauhinna esmakordselt 126-e punktiga.

Teiseks tuli ÜENÜ Valtu osakond 87-e punktiga, kuna varematal aastatel domineerinud Raiküla osakond suruti koguni kolmandale kohale 72-e punktiga. Edasi järgnesid ÜENÜ Härgla, Järvakandi, Kabala, Kaiu ja Põlli osakonnad.

Üksikaladel olid tulemused järgmised:

100 m jooks E. Epner (Raiküla) 12,1, 2. A. Kalt (Valtu) 12,6, 3. P. Toomla (Märjamaa) 12,6. 800 m: Ant. Kraam (V) 2.12,2, 2. Kurvet (M) 2.14,6, 3. Väli (M) 2.17,0. 3000 m: Riiberg (M) 9.56,6, 2. Kurme (M) 9.57,2, 3. Jõelain (V) 10.18,4. 100+200+300+400 m teatejooks: Märjamaa osak. 2.17,1, 2. Valtu osak. 2.24,0, 3. Raiküla osak. 2.25,1. Kaugus: E. Epner 6,22, 2. P. Toomla 6,16, 3. H. Voit (V) 5,93. Kõrgus: P. Toomla 1,65, 2. H. Voit 1,65, 3. Poots (M) 1,60. Kuul: P. Toomla 12,59, 2. R. Paalamaa (M) 12,44, 3. V. Sendlak (R) 12,13. Ketas: A. Kutsner (R) 38,95, 2. E. Epner 35,55, 3. J. Tobreluts (V) 35,45.

Noortealad.

60 m: I. Kuusemets (R) 8,1, 2. Kalviste (V) 8,1, 3. Viirsalu (V) 8,2. 1000 m: A. Ööbik (Härgla) 3.02,8, 2. J. Udusaar (H) 3.05,8, 3. M. Jõelaid (V) 3.07,6. Kaugus: K. Valdeko (V) 5,50, 2. P. Kaleviste 5,25, 3. Nessel (M) 5,13.

Naisalad.

60 m: S. Valler (M) 9,0, 2. A. Jõelaid (V) 9,0, 3. M. Jõgi (M) 9,3. 200 m: B. Valler 31,2, 2. A. Jõelaid 32,1, 3. S. Keedik (V) 32,6. Kõrgus: Aruloo (M) 1,20, 2. S. Valler 1,15, 3. Nõmkküla (R) 1,15. Kuuli: Nõmkküla 8,41, 2. Väävel (M) 8,26, 3. Kärdi (R) 8,02.

Võrkpalliturniiri võitis ÜENÜ Raiküla osakonna meeskond ülekaalukalt. Teisele kohale tuli Kabala osakonna meeskond.

Pikema vaheaja järgi korraldati 19. ringkonnas kergejõustiku võistlus. Korraldajaks osutus ÜENÜ Kuldre osakond, kes julges ürituse läbi viia. Võistluse korraldus Kuldre osakonna poolt, kes ÜENÜ osakondade peres on alles uustulnuk, oli kõigiti ladus. Paistis silma korraldajate hea tahe võistluste õnnestumiseks. Enamus ringkonna osakondi olid esindatud üksikute võistlejatega. Arvukamalt olid võistlema tulnud ainult Kurenurme osakondlased. Järgmiseks ringkonnavõistluseks tuleval suvel julgeks loota suuremat osavõttu kõigilt ringkonnas asuvatelt osakondadelt.

Võistlesid rida Võrumaa paremaid kergejõustiklasi ning Võrumaa kergejõustiku tase-mega arvestades, saavutati häid tulemusi.

Ringkonnavõistluse võitjaks tuli ÜENÜ Kuldre osakond 87-e punktiga (hästi esinesid noorteklassi võistlejad), 2. Võru osakond 67,5-e punktiga, 3. Kurenurme osakond 41-e

p. Järgnesid Sõmerpalu, Vaabina, Reidle ja Urvaste osakonnad. Siinjuures tuleks mainida, et Võru osak. esines kahe võistlejaga!

Võrkpalliturniiri finaalvõistlusel võitis Kuldre osakonna meeskond 2:0.

Kergejõustikus üksikaladel saavutati järgmisi tagajärgi:

100 m jooksu võitis J. Püss (Võru) 12,2; 2. O. Salum 12,8 (V); 3. V. Simm (Raidle). 800 m: J. Püss 2.20,8; 2. J. Malla (Kurenurme) 2.22,6; Hans Raag (Sõmerpalu) 2.34,0. 3000 m; J. Malla 10.00,0; 2. E. Tiisler (Kuldre) 10.12,6; 3. Kaseorg (R). 100 + 200 + 300 + 400 m teatejooks: Raidle osk. 2.40,0; 2. Kuldre osk. 2.42,0; 3. Kurenurme osk. 2.44,0. Kaugus: J. Püss 6,00; 2. O. Salum 5,95; 3. Hans Raag 5,61. Kõrgus: O. Salum 1,60; 2. Hans Raag 1,55; 3. E. Aarna (K) 1,50. Kuul: O. Salum 13,10; 2. J. Püss 12,00; 3. E. Aarna 11,18. Ketas: O. Salum 12,40; 2. H. Raag 11,28; 3. E. Kallion (K) 10,54. Ketas: V. Sang (Kurenurme) 35,04; 2. O. Salum 34,20; 3. Kallion 29,42. Oda: J. Püss 46,56; 2. E. Lukering (Kaldre) 46,03; 3. O. Salum 41,34.

Noortealad.

60 m: K. Anton (Vaabina) 8,1; 2. E. Tiisler (Kuldre) 8,5; 3. A. Urb (Kuldre) 9,0. 100 m: E. Tiisler 3.25,2; 2. A. Urb 3.32,0; 3. K. Anton 3.40,2. Kaugus: K. Anton 5,34; 2. E. Tiisler 5,05; 3. A. Urb 4,76.

Tudus, sealse osakonna korraldusel, toimus ringkonnavõistlus 3. juulil. Võistlusele oli ilmunud ainukesena väljastpoolt Viru-Roela osakond. Ringkonnavõistlus kujunes äärmiselt pinevaks mõlema osakonna vahel. Lõputulemus osutus võrdeks (kumbki osakond saavutas 131 punkti), kuid Viru-Roela osak. kaalus tuli esikohtade rohkus. Rändauhinna võitis seega Viru-Roela osakond esmakordselt.

41-ees ringkonnas oli ringkonnavõistlus esimest korda korraldatud, sest ringkond moodustati alles kevadel. Tudu kohalik elanikkond oli võistlustest huvitatud ning korraldajad tegid võistluskäigu niivõrd elavaks, et kohati kogu publik rökkas kaasa.

Kokkuvõttelikult — hästi korraldatud võistlus, kuigi osakondi oli ainult kaks.

Tagajärjed olid järgmised:

100 m: A. Ojasalu 12,9 (T); 2. L. Mänd 13,0 (T); 3. K. Parveots 13,0 (V.-R). 800 m: A. Karu 2.31,6 (T), 2. V. Saare 2.33,5 (V.-R); 3. Ugur (T). 3000 m: A. Lepasaar 10.44,8 (T); 2. K. Lohu 11.56,6 (T); 3. R. Välbe (T). 100 + 200 + 300 + 400 m: Viru-Roela osk. 2.31,8; 2. Tudu osk. 2.33,8. Kaugus: V. Parveots 5,66; 2. L. Mänd 5,62 (T), 3. A. Lepasaar 5,29. Kõrgus: K. Parveots 1,60; 2. E. Proosa 1,55 (V.-R); 3. A. Lepasaar ja H. Nirgi 1,45 (T). Teivas: L. Mänd 2,60; 2. A. Kanarbik (T) 2,60; 3. Lepasaar 2,50. Kuul: K. Parveots 11,26; 2. K. Pily 10,63 (T); 3. A. Ojasalu (T) 10,62. Ketas: K. Parveots 32,56; 2. L. Mänd 31,07; 3. H. Nirgi 29,49. Oda: K. Parveots 44,29; 2. K. Pily 43,44; 3. H. Nirgi 41,36.

Noortealad.

30 m: E. Teras 8,5 (V.-R). 100 m: E. Sivi 3.15,0 (V.-R). Kaugus: E. Vagur 4,85 (V.-R).

Foto O. Tooming

Daikne nurgake

Neerutist

Naatanael

Neeruti kutsub

Tee taevasse olevat rahvasuu järele vaevaline, kitsas ja okkaline.

Tee Neeruti mägedesse ja järvede ümbusesse ei ole küll okkaline, kuid vaevaline, kitsas, auklik ja hädaohtlik küllalt. Milline lõbu kihutada jalgrattal, kui pidurid on korras! Kiiru-kääruline teerada; mäest üles,

mäest alla, et tuul vihiseb kõrvus. Aga kõige mõnusam on ronida Neerutisse jalgsi, kepp käes ja pamp seljas. Sest Neerutisse maksab minna ainult selleks, et vaadelda, vaadelda ja veelkord vaadelda...

Neeruti ei ole ei populaarne ega eriti kuulus. Kooliraamatud pajatavad temast küll kui Viru lauliku sünnikoha lähedasest kohast ja Kalevipoja töötamisepaigast, kuid hiljem, kui noorur on astunud ellu, ei kuule ta Neerutist kuigi palju. Ei ole vist palju märgist mööda lastud, kui öelda, et selles on süüdi Neeruti tee „taevalisus“. Ei saa siia kihutada autol, isegi mootorratas on jõuetu ning kuhu ei pääse bensiiühobud, sinna ei ulatu ka paljude matkajate jalg ega silm. Sest tänapäeva tempo, masinate ja kihutamise ajastusse mahub ainult järgmine matkakava: hommikul väljasõit Tallinnast, kell 10 enne lõunat Haapsalus, kell 12 Pärnus, kell 4 p. l. Muna-mäel, kell 6 Tartus. Kellel sellise tempo juures on aega peatada Ristamäel või Neeruti koolimaja juures auto, et ronida, mõelge — ronida Neeruti mägedesse. Põrgusse temaga! Ning isegi korralikku istumise ja napsivõtmise kohta pole siin.

Jvar Paulson

Teeäärne

Teel tolmus tuiskab omnibus,
hall pilv tast järel jääb;
teeääres samas põld on, kus
käed külviks põldur säeb.

Ta külvab, tõuseb tolmpilv,
hall kord pea lamab maas.
Veel tolmust kibeleb ta silm,
— uus sõiduk möödub taas.

Nii mõnegi me elutööd
siin ilmas loorib tolm.
Sa vaikselt oma pala sööd,
loed aastaid: „Üks, kaks, kolm...“

Sa asud ääres elu maantee,
kus möödub sust ta ruttav vool.
Ja maailm võõraks siiski jääb see,
läeb mööda imekiirel hool —

Sust „avalikkus“ märku võtab
kaks korda vaevalt elu sees;
su ristsele ja haul' tõttab
kaim mõni, üksik sõbramees...

Nii ei ulatu Neeruti populaarsus kõrgematesse sfääridesse, kuid ometi maksab ronida üles mööda Ristamäe ja Linnamäe selga Sadulamäele. Ning siit alla Kahejärve kallastele. Puhajärv on ilus, kuid Neeruti kahejärvedel on oma ilud ja oma võlud ning lesida Sadulamäe rinnakul, vaadelda üle metsalat-

vade ruttavaid valgeid pilvetompe, kuulata mägedel sirgivate põliskuuskede juttu ja tunda järve jahedat ja rahustavat hingamist — see kõik on lõbu, mida saab tunda vaid Neerutis. Sest kuigi mujal on järvi ja kuigi mujalgi lippavad üle taevakummi pilved, siis sellist metsa, sellist kõrget ja toredat mägis-maa metsa kui Neerutis pole neil ometi mitte.

Sünge on siin. Kui Sadulamäelt laskuda alla järvele vastupidises suunas, tungib too süngus ja õudsus üdini. Mets, kõrge ja tihe, et pilk vaevalt-vaevalt pääseb riivama taevakummi. Ning selle all pöösad, rikkalik taimestik, millede hulgas kevadel äratab tähelepanu meil haruldane käopäkk. Pugesde puude vahelt läbi tahtmatult hakkad võrdlema puude kõrgust Kalevipoja oletatava pikkusega ning hinge poeb mineviku müstilisus helisema pandud rahvalaulu motiividest:

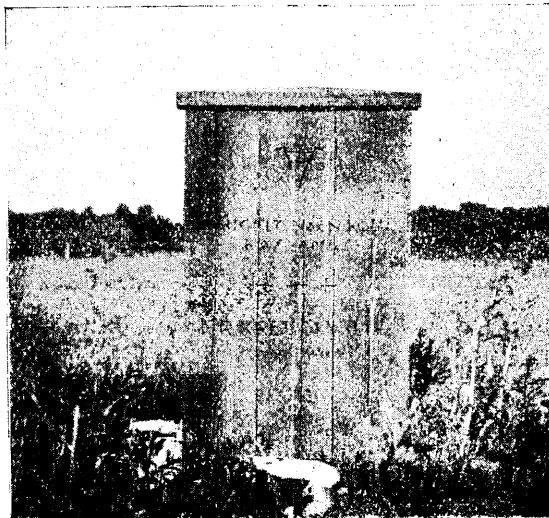
Kalevite kallim poega,
seadis adra aisadelle.
Kündis kohad metsamaaksi,
laiad paigad laanemaaksi,
külvas metsad kasvamaie,
tammed kõrged tõusemaie,
pöösastikud paisumaie.
Kündis mäed mängimaie,
kingukesed kõikumaie.

(Kalevipoeg, VIII lugu.)

Kellel veel mägedes-ronimisest sitkust jalgades, võib tõusta üles Sadulamäe vaatetorni, et vaimustuda Neeruti mägede metsasalude toredast mustriks, mis on läbi põimitud põllulappide kuld kollase ja tumepruuniga. Kui on tuuline ilm, siis kõigub kõrge vaatetorn ning kehast jookseb surinal läbi kõditav-mõnus ärevusetunne. Et kui ta nüüd murdub ja alla orgu lendab..?

Aga ta ei murdu ega lenda. Ta püsib nagu püsivad Neeruti mäed, Kalevipoja künnivaod ja nagu püsivad künnivagude põhja tekkinud järved. Üles Sadulamäele on ehitatud põlispuude keskele nägus kõlakoda ning siin, rahva muinasvara sõnalisel lättel, peab Lääne-Viru noorus juulikuu lõpul oma suurt laulu- ja mängupidu — suvepäeva.

Neerutis laulda nagu kohustab meid vana Viru lauliku dr. Fr. R. Kreutzwaldi mälestus. Lauluisa sündis Neerutist mõned kilomeetrid eemal Jõepere mõisa mail ning praegu tähistab ta sünnitalu asukohta laudtahvel, mis

F. R. Kreutzwaldi sünnitalu asukohta tähistav laudtahvel. Foto O. Tooming

püstitati kohalike organisatsioonide ühisettevõttel*). Tahvel asub keset lõkkavaid põlde, ta aluseks on vaid tükike kündmata pinda, milles asub ka vana maja alusmüüride vare. Rohtunud ja metsistunud on lauliku sünnikoht ning rohtuma kipub ka teerada, mis viib tahvlike juurde.

Kreutzwald ja Neeruti — eks ole need kaks nime tihedasti üksteisega seotud? Sellepärast on loomulik, et kui juulis ÜENU Virumaa osakonnad peavad Neerutis oma suvepäeva, siis nad lähevad ja asetavad lauluisa sünnikoha tahvlile pärja.

Tähiseks, et noored ei ole unustanud Kalevipoja koostajat, et noortes pole kustunud lauluhelid.

Neeruti kutsuf...

Kalevipoja võimsus ja Kreutzwaldi vaimus kutsuvad!

*) ÜENU Neeruti osakond on hiljuti algatanud sellele Kreutzwaldi sünnikohta tähistavale tahvlile väärikama kuju andmist. 3. juulil korraldati Sadulamäel minimeetatud muinsuspäev, mille tulud läksid Kreutzwaldi mälestustahvli fondi alusvaraks. Muinsuspäev õnnestus hästi nii kavaliselt kui kassaliselt. Orkestri ettekannetele järgnes praost R. Beermannini kõne Neeruti muinasloost. H. Tarand kõneles Kreutzwaldi elust ja tööst. Pärast „Kalevipoja“ retsitatsioonide tutvustas U. Toomi koosolejaid eesti rahvapillidega. Seletust illustreeris Peeter Piilpärge demonstratsioon 4-l rahvapillil. Esitati ka rahvatantse. Ettekandeid oli jälgimas ligi 400 inimest.

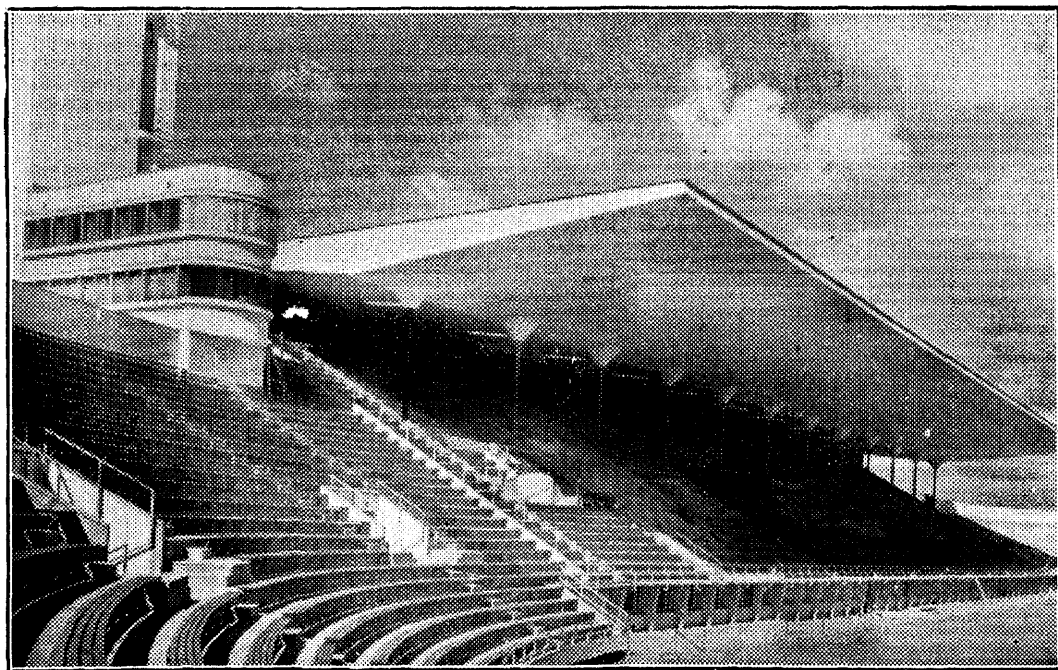
Mark van Jung 50 aastane

26. juulil s. a. möödub 50 aastat Mark van Jungi sünnist. See nimi, nii tihedasti kui see ka pole seotud meie vabahariduslike organisatsioonide tegevusega, eriti aga eesti spordiliikumisega, on paraku laiemale üldsusele võrdlemisi vähe tuntud. See asjaolu on juhtunud M. van Jungi väga tagasihoidlikust iseloomust: oma teenetest ei armasta van Jung kõnelda ega kõnelda lasta. Tema poolsajanda tähtpäeva puhul meil on siiski küllaldaselt põhjust kõikide muude õnnesoovijatega ühineda ja juubilarile edaspidises elus samavõrdset edukust soovida, kui seda esimene poolsajand on pakkunud.

M. van Jung on sündinud 26. juulil 1888 Moskvas, kus ta pärast eelhariduse omandamist on lõpetanud tehnikülikooli ja omandanud inseneri kutse. Eestisse tuli ta 1916. a. septembris ja asus siin tööle tekstiiltööstuse alal. Praegu on M. van Jung direktoriks kõigis meie suuremais tekstiilfabrikuis ja tegev ka mitmes muis käitistes.

Oma lahkete majanduslikku abi pole M. van Jung ÜENU-le kunagi keelanud. Seda enam võime siiralt ja südamlikult soovida lugupeetud juubilarile kõige paremat tulevikku.

Helsingi staadion.

Vaade tribüünile. Siit nägime Soome võimlemise suurpidustusi ja saab vististi 2 a. pärast näha olümplavõistlustsi.

Võimlemise suurpidustustel Soomes

Nädal enne laulupidu toimumist Soomes suurelatuslikud võimlemise pidustused, millest võttis osa üle 10 välisriigi võimlejate. Eestit esindas ÜENU rahvatantsu esindusrühm Tallinna osakonna tantsijaist, kes andsid etendused kolmes teatris. Peamiselt võimlemist oli Eesti poolt esindamas Võimlejate Liit. ÜENU trupp saavutas esinemistel hea menu. Truppi juhatas Ullo Toomi, Keskjuhatuses esindajana oli kaasas Erna Sepp. Kogu pidustus oli läbi viidud hästi, kuid soomlastele omase aeglusega.

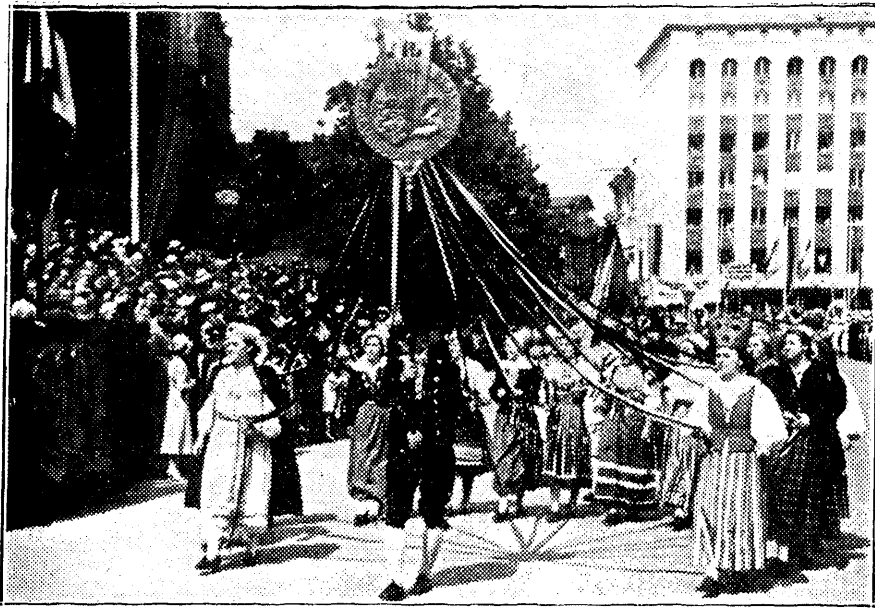
Piltidel:

Esindustrupp Tallinna sadamast lahkumisel.

Keskkel: Trupp pärast viimast esinemist Kansallisteatteris; Vasakul U. Toomi, paremal äärel Eesti saadik Soomes minister R. Möllerson, kes esinemisi jälgis ja osa võttis pärja asetamisest soome vabatahtlikele monumentidele.

All: Eesti naisvõimlejate rivi oli menukas nii seal kui siinpool lahte.

ÜENÜ

LAULU- PEOL

ÜENÜ osavõtt laulupeost, millega tähistati Eesti Vabariigi XX aastapäeva, kujunes kõigiti väärikaks ja arvukaks. Rongkäigus defileeris ligi 50 ÜENÜ koori 30 lipuga. Loomulikult tegid koorid ka kõik kontserdid kaasa. Peale selle oli rongkäigus suur rühm ÜENÜ rahvantsijaid, ainus rühm kogu rongkäigust, kelle koosseisus kõik mehed olid rahvariideis. Samade tantsijate keskelt oli ka valitud Lauljate Liidu ja laulupeo embleemi kandja ning assistendid, nii et laulupeo rongkäigu eesotsas sammus ÜENÜ, embleemi kandes.

Ülemisel pildil seda näemegi, alumine annab ülevaate rongkäigust.

Võimlemise ja rahvatantsu pidustused Tallinnas

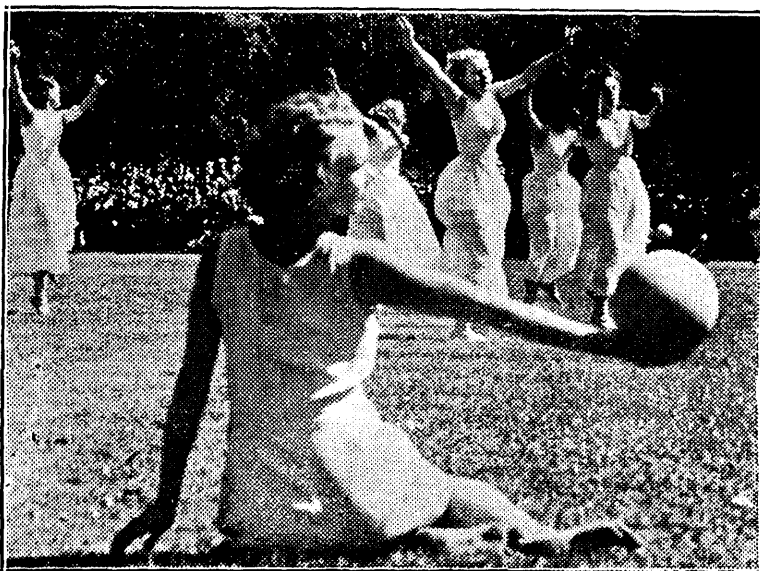
ÜENÜ Keskjuhatus ja Eesti Võiml. Liidu ühisel korraldusel toimus laulupeoaegse oma- ja kehakultuuri demonstratsioonina rahvatantsu ja võimlemise esinemine Kadrioru staadionil 24. juunil kell 12 päeval. Pidustuse avas peaminister K. E e n p a l u. Ettekandeid oli jälgimas sõjavägede ülemjuhataja, haridusminister, hulk kõrgemaid ametnikke ja diplomaate ning 10000 laulupidulist. Eeskava, mis koosnes võimlemisest (meestelt, naistelt) ja liiklemislavastusest „Rukkirääk“, peamises osas aga rahvatantsude ettekandest, õnnestus hästi. Eriti menukad olid rahvatantsud nii ÜENÜ suurelt kui Võiml. Liidu väiksemalt rühmalt, samuti aga ka soome ning rootsi rahvatantsijate esinemised. ÜENÜ naisvõimlejate esinemine „Targa rehealusega“ ehtsas Muhu riietuses pakkus silmale võrdlematult kaunist pilti! Kogu esinemine teostus hoogsalt ja hästi ning pidustus õnnestus ka kassaliselt.

Piltidel näeme (ülalt): ÜENÜ pillimehed staadioni murul — keskel kanneldaja Joosep Kotkas.

Keskel: Soome külalistrupi tulek väljale.

All: „Rukkirääk“ ÜENÜ Tallinna Võimlemise Instituudi naisvõimlejate ettekandes.

ÜENÜ

Pärnumaa
osakondade

I suvepäev Karksis

Ülal: Moment rahvuslippude õnnistamisest Karksi varemeis. Vasakul: Peovõõrad jälgivad ettekandeid. Paremalt: (ülevalt vasakult) Keskjuhatus üldinstruktor Oscar Uudeküll avab suvepäeva; prl. Stina Andersson ja mag. Heikki Hosia tervitamas; Pärnumaa Keskkorralduse esimees E. Laarmann asetab pärja langenute mälestussambale; keskmises reas: „...pildistage ka meid!“; Tallinna osak. valikrühma neid „Targa rehealust“ tantsimas; rongkäigul läbi kauni Karksi maastiku, ees instruktor A. Järvet; Allreas: Veel kord rongkäik ja rahvatantsijad.

ÜENÜ Pärnumaa läinud sügisel ellukutsutud Keskkorraldus lavastas 9. ja 10. juulil oma esimese suurürituse ÜENÜ Pärnumaa suvepäevade näol.

Kuigi Pärnumaa väheste ja laialipaisatud osakondade tõttu ettevõtte alguses paistis riskantne, tuldi tegelaste suure töötahte ja üritusest osavõtnud osakondade vaimustuse tõttu ülesandega üllatavalt hästi toime.

Peaaegu kõik tegelased olid juba laupäeval kohal Polli põllutöökooli pargis. Oli neid tulnud terved bussitüüed Vädrast, Alustest, Jäärja-Veelikselt, Mõisakülalt, Pärnu-Papiniidust. Arvukalt olid esitatud ka ümbruskonna osakonnad: Karksi, Polli, Mudakuru, Nuia, Halliste. Teised kaugemad osakonnad olid saatnud esindajaid ja oli neid isegi naabri Valga ja Viljandi maakondadest. Kokku oli laupäevase lõksetule ümber kogunenud umbes 500 noorsoolast ja tegelast lähemalt ja kaugemalt.

Kogu järgmise hommikupoolse pakkus Polli park väga meeldivat pilti: kõikjal liigub rahvarõivastatud noori, harjutatakse, korraldatakse, kajavad energilise üldjuhi O. Uudeküllil käsklused.

Kella ühe ajal pääseb Pollist liikuma mee-

lejäävvalt ilus rongkäik mõnesaja tegelasega 8 ÜENÜ ja 22 rahvuslippuga. Eriti siin vahelduvas Karksi maastikus on pilt mõnel mäkkeronimisel või looklemisel orukäänakul suurepärase ja pälitvaatajale esmakordne ning meeleejääv: selliselt rahvusriiete ja lippude värvitoonidelt nauditavat pilti pole siin kindlasti nähtud ennem.

Väga pidulikuks ja pühalikuks kujunes pärja asetamine Karksi kihelkonna vabandusõnjas langenute mälestussambale. Rahvale mõjus rongkäigu aeglane samm, lippude langeamine ja vaikne palvus orkestri helide saatel väga liigutavalt.

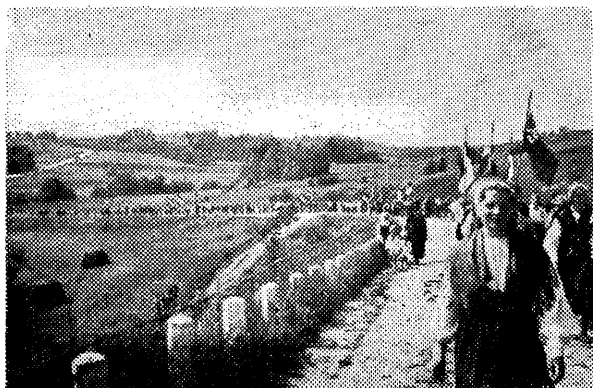
Pidustuste eel toimus Karksi varemete pargis rahvuslippude õnnistamine, mida toimetasid vaimulikud B. Masing ja P. Vainola. Selle toimingu kestel seisis rongkäik rivistatult ning ÜENÜ lipud valveseisakus.

Suvipäevad avas ÜENÜ üldinstruktor O. Uudeküll. Päevakohase hooga peokõne pidas ÜENÜ Keskjuhatus abiesimees ja riigivolikogu liige Ed. Riisman, kellele kui ÜENÜ asutajale Pärnumaa noorte poolt annetati lilli.

Lugupidamise ja poolehoiu osaliseks said Ameerika eestlaste esindaja pr. Alice Zim-

A. Tekko fotomontaaž

A. Meikopi fotod

mermanni, Soome noorsooliidu esindaja Heikki Hosia ja Stockholmi noorsooühingute esindaja prl. Stina Anderssoni tervitussõnavõttud. Eriti suure aplausi sai Soome esindaja, kes oma tervituse kandis ette eesti keeles. Telegraafiteel tervitas suvepäeva sotsiaalminister O. Kask. Suusõnalisi tervitusi tõid veel Viljandi Keskkorralduse esindaja Polli maanoorte ringi esindaja jt.

Järgnes umbes 1200 pealise vaatajakonna ees osakondade esinemine.

Huvitavat laulueeskava pakkus ÜENÜ Viljandi osakonna laulukoor.

Distiplineeritult ja hoogsalt esitasid rahvatantse umbes 100 rahvatantsijat ÜENÜ rahvatantsu instruktori prl. A. Järveti juhatusel. Esitati Kihnu: „Kalamies“, Kodavere: „Viru valts“, Kuusalu: „Kiigadi-kaagadi“ ja Pärnumaa: „Vändra polka“. Viimast korrati. Rahvariietega paistis eriti välja ÜENÜ Pärnu-Papiiudu osakond.

Eriliselt kütkestas aga pealtvaatajaid ÜENÜ Tallinna osakonna valikrühma esinemine Ullo Toomi juhatusel. Rühm paelus vaatajaid nii ehtsate rahvariietega kui ka viimistletud ettekannetega. Esitati „Pulga tants“, „Targa reealune“ ja „Jooksu polka“. Mitmeid ettekandeid korrati.

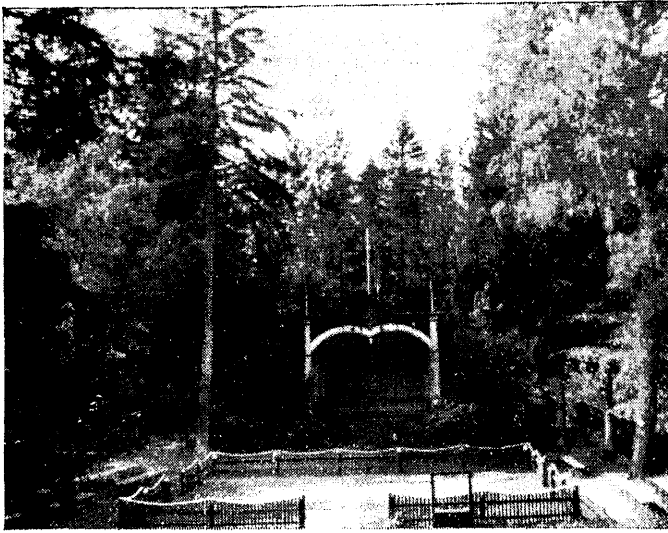
Üldiselt õnnestusid suvepäevad igapidi ja jätsid vaatajaile-kuulajatele parima mulje. Päevade korraldus oli eeskujulik, täpne ja esimest sellesarnast üritust võib kõigiti lugeda kordaläinuks.

Järgnesid veel võrkpalli võistlused Polli pargis, kus võitjaks tuli ÜENÜ Mõisaküla osakond. ÜENÜ Viljandi osakonna mootorratturid demonstreerisid oma oskust mootor-ratastel sealsamas.

Päevade puhuks oli trükitud nägus ja sisukas album „Meie noored“.

Õhtul toimus Karksi-Nuia rahvamajas pidu, kus külalistena esinesid Tallinna, Viljandi ja Vändra noorsoolased. ÜENÜ Viljandi osakonna noor koor esitas viimistletud koorilaule. ÜENÜ Vändra osakonna tegelased kandisid hoogsalt ja elavalt ette näidendi „Õnne kõvertee“. Eriti tormilisi kiiduavaldusi kutsus välja ÜENÜ Tallinna osakonna rahvatantsu rühm, kes päle mitmete tüüpiliste eesti tantsude ja huvitavalt omapärase „Hiiu valsi“ kandis ette veel põhjamaisi tantse. Suurima poolehoidu võitis ta aga mitmete huvitavalt ettekantud tantsulaulude ja viiside esitamisega, mis kõik tulid kordamisele.

A. M.

*Kõlakoda Neeruti
Sadulamäel*

Lääne-Viru suvepäev 31. juulil Neerutis

Talvel peetud Lääne-Viru talvepäeval moodustati ÜENU Lääne-Viru Keskkorraldus, mis asus hoogsalt tegevusse. Kõigepealt moodustati kõnelejate-asjatundjate kaader, millest rahuldatakse Keskkorralduse piires asuvate osakondade nõudmisi kõnelejatele. Väliskõneleja tähtsus kohapealsetes üritustes on väga suur ja kuna Keskjuhatus alati ei jõua kõiki tellimisi kõnelejatele täita, on Keskkorralduse ettevõtte teretunud. Kõnelejale tuleb osakonnal tasuda sõidu- ja ülalpidamise kulud, muid lisatasusid maksta ei tule.

Suve suuremaks ettevõtteks on ÜENU Lääne-Viru suvipäeva korraldamine. Päev peetakse 31. juulil looduslikult väga kaunis Neerutis. Suvepäeva kavas on ühisettekandeid osakondade kooridelt ja rahvatantsutruppidelt, mitmekesiseid üksikettekandeid osakondadelt, kõnesid, rahvalõbususi jne. Suvepäev kestab suvise kiire aja tõttu ainult üks päev ja hommikupoolel peetakse proovid ning osakondade esindajate nõupidamise ja instrueerimise koosolek. Enne suvepäeva algust paneb esindus pärja Viru lauliku dr. Fr. R. Kreutzwaldi sünnikohta tähistavale puutahvlikesele Jõepere mõisa lähedal. Rahva suurearvuline osavõtt pärja panekust ei ole maa kauguse tõttu võimalik.

Juuli alguseks kogunenud andmete järele kujuneb suvepäev Lääne-Viru ÜENU-liikumise võimsaks demonstratsiooniks. Enne käesolevate ridade kirjutamist oli veel selgumata peokõneleja isik.

Suvepäeva kavas on uudisettevõttena lõbustuste osas osakondadevaheline ringmängude võistlus, mille võitja saab vastava auhinna.

Peale suvepäeva korraldab Keskkorraldus käesoleval suvehooajal Rakvere staadionil ÜENU Virumaa spordipäeva.

ÜENU Lääne-Viru Keskkorraldusse kuuluvad: esimees E. Maltre, abi A. Raudsepp, sekretär O. Tooming, abi A. Sikka, laekur A. Önapuu, liikmed pr. Väinaste, E. Saluveer, V. Veeborn, H. Sirelpuu ja P. Männiksaar.

ESSU-KATELAST

ÜENU Essu-Katela osakonnal täitus 23. märtsil s. a. 7 aastat tööd-tegevust. Kui algul ümbruskond suhtus asjale veidi umbusklikult, siis nüüd möödunud seitsme aasta jooksul on osakond suutnud võita täieliku tunnustuse. Olgugi, et pole suudetud saavutada nähtavat töötagajärge rahvamaja või muu sarnase näol, aga ka see arvutuhulk avalikke pidusid ja võistlusi, mis osakonna algatusel on toimunud, räägivad küllalt selget keelt osakonna kasuks. Rõõmustava nähtena tõusis just möödunud tegevusaastal osakonna liikmete arv rekordiliseks osak. tegevusaja kestes. Päev-päevalt näib ikka rohkem poolehoidu võitvat ta ümbruskonna noorteperes. Käesoleval suvel on osak. juhtidel kavatsus osakonnale oma lipp muretseda, milline soov vast pea leiab täitmist. Nii veereb ajaratas siin vaikes maanurgas. Arvatavasti poleks vist võimatut soovitud, kui tahaks loota, et järgmise seitsme aasta möödumisel tohiksime loota rohkem kui lipumuretsemine, vast leidub siis juba kusagil meilegi ruumi, kus avada osakonnale kodu, ehk lahendab selle küsimuse koolimajade uuendusekava. Ka lootus õeldakse olevat pool võitu ja loodame parimat!

KÖNNU-NÖMME OSAKOND

31. V külastasid Kõnnu algk. soome noorsootegelased härra Meikopi juhatusel. Vastu võtsid Kõnnu noorsoolased lilledega. Soomlaste külaskäik jättis oma südamlikkusega noortesse sügava mälestuse.

6. skp. korraldati Torma noortepäev, kus esinesid ÜENÜ Kõnnu-Nõmme osak. ja Torma osak. rahvatantsijad. Rahvast oli väga palju. Samuti aitab ÜENÜ korraldada maanoorte supipäeva 19. VI Tormas, kus jällegi võetakse osa rahvatantsudega, mitmesugusel aladel võistlusega jne.

Kõnnu-Nõmme osakonna noorteharu lavastas A. Kitzbergi „Neetud talu“. Pildil näha tegelased.

LIPU- JA SPORDIPÄEV OHTUS

Pühapäeval, 19. juunil toimus Ohtu algkooli kaunis pargis ÜENÜ Ohtu osakonna lipu õnnistamine. Aktuse aluks oli kogunud noori ja vanu umbes 300. Vaimuliku talituse pidas Keila kog. õpetaja A. Kõögardal. ÜENÜ Keskjuhatuse esindajana kõneles ja andis lipu üle nrs. J. Kreek. Lipu võttis vastu os. esimees E. Veetamm, andes töötuse lippu väärikalt hoida, ja koondada selle alla elurõõmsaid, julgeid, tugevaid ja töötahtelisi kodumaa poegi ja tütreid. Tervitusi öeldi Saue, Käosalu, Vasalema, Riisipere ja Hõimla osakondadelt. Telegramme saabus paljudelt naaberorganisatsioonelt. Lipu-aktus lõppes hünni laulmisega. Lipu muretsemiseks raha pandi kokku annetustena.

Peale lipu õnnistamis-aktust peeti kergejõustiku võistlusi kolmes klassis noortele. Saavutati järgmisi tagajärgi:

12—14 a. poistele: 60 m: 1) Kõrvemaa (Vasalema ÜENÜ) — 9,0; 2) Sinisoo (Vasalema Spordiklubi); 3) Jaagus (Ohtu ÜENÜ); 4 × 60 m: 1) ÜENÜ Ohtu os. (Reila, Pae, Jaagus, Pruuning) — 37,5; 2) ÜENÜ Vasalema os. — 38,0; kaugushüpe: 1) Pruuning — 4,02; 2) Kõrvemaa — 3,91; 3) Jaagus — 3,73; kõrgushüpe: 1) Pruuning — 1,30; 2) Jaagus; 3) Kõrvemaa.

14—16 a. poistele: 60 m: 1) Veemets (Ohtu ÜENÜ) — 8,8; 2) Laup (Käosalu ÜENÜ) — 8,8; 3) Kopfeld (Käosalu) — 8,9; 4 × 60 m:

1) ÜENÜ Ohtu os. (K. Nõmme, I. Nõmme, A. Rand, A. Veemets) — 33,0; 2) Vasalema Spordiklubi; kuulitõuge: 1) I. Nõmme — 10,57; 2) Kaljuste (Riisipere ÜENÜ) — 9,78; 3) Aolaid (Vasalema Spordiklubi) — 8,50; kaugushüpe: 1) Kaljuste — 4,53; 2) Kopfeld — 4,32; 3) Palts (Vasal. Spordiklubi) — 4,27; kõrgushüpe: 1) Kaljuste — 1,40; 2) Aolaid — 1,35; 3) I. Nõmme — 1,35;

16—18. a. poistele: 100 m: 1) Himann (Riisipere ÜENÜ) — 11,9; 2) Holmberg (Vasal. Spordikl.) — 12,1; 3) Mäesalu (Keila Spordiklubi) — 12,3; kuulitõuge: 1) Himann — 13,92; 2) Mäesalu — 13,50; 3) Lehtla (Käosalu ÜENÜ) — 11,34; kaugushüpe: 1) Mäesalu — 5,39; 2) Lehtla — 5,33; 3) Järvillepp (Riisipere ÜENÜ) — 5,31; kõrgushüpe: 1) Lehtla — 1,50; 2) Holmberg 1,45; 3) Palts — 1,35;

Võrkpallis võistles 5 meeskonda.

PEIPSIVEERE OSAKONNAST

Töö algas avakoosolekuga 2. okt. 1937. a. kell 20.15. Edasi järgnevad loenguõhtud samast kella-ajast alates nädalas kord 2 tundi, ning juurde veel 2 tundi lauluharjutust. Talve jooksul käsitati mitmesuguseid aineid järgmiselt: kodukaunistamist 10 loengut, kalandust 7 loengut, seltskondlikku kasvatust 4 loengut, populaarteaduslikke 8 loengut, näitekunsti 4 loengut, kirjandust 4 loengut, tervishoidu 3 loengut, mitmesuguseid koosolekuid 3, kokku 43 loengut. Keskmiselt võttis loengust osa 27 inimest. Loenguõhtuid elustati laulu ja mänguga. Kodukaunistamisele anti erilist tähelepanu. Nii anti 10 majapidamises 2 nädala jooksul kohapääl nõuannet.

Tööperioodi jooksul korraldati suuskade valmistamise ja rahvatantsu kursused.

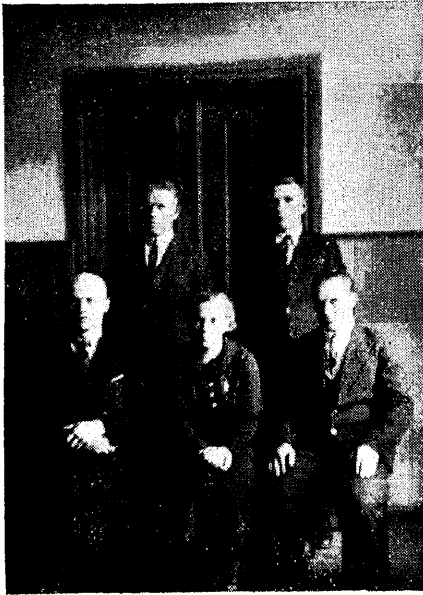
1. mail oli suur metsapäev, sel puhul istutati 1. Vabariigi Presidendi valimiste mälestuseks pärnade puisteed, ja muidu ümbruse kaunistamiseks õige suurearvuliselt puid.

Kogu rindel tahetakse jätkata tööd ka eeloleval aastal.

ÜENÜ Vohnja osakonna jazz-orkestrit

peetakse ümbruskonna parimaks ja kasutatakse ohtvalt.

Vohnja osakonna juhatus.

Vasakult: V. Aru (esimees), O. Kallas (sekr.), A. Vadi (vahekohtunik), R. Soots, kol. K. Parts, kpt. A. Pihlau, E. Tarik, O. Lepik, B. Töldsepp, J. Vadi. Puud. E. Kasu.

VOHNJA OSAKONNA TEGEVUSEST

ÜENÜ Vohnja osakond on asutatud 11. jaanuaril 1930. a. Alguses tuli osakonnal võidelda mitmete raskustega, ega pole nüüdki veel kõik takistused ületatud — eriti valusaks küsimuseks on oma ruumide puudus, kuid Vohnja noortel on siiski usku tulevikku! Vaatamata sellele on Vohnja osakond läinud iga aastaga paremuse poole — osakond on suutnud enda ümber koondada kõik ümbruskonna noored. Praegu on osakonnal liikmeid 65. Juhatusse kuuluvad: Juhhan Variste — esimees, Jaan Merimaa — abiesimees, Aino Löönik — sekretär, Bernhard Kullamägi — abisekretär, Aleksander Mõek — laeur. Osakond võib omaks tunnistada ümbruskonna parimat jazz-orkestrit Bernhard Kullamäe juhtimisel. Orkestris väärib tähelepanu akordeoni-mängijana pr. Variste. Vohnja osakonna lipu alla kuuluvad ka Viru paremad sportlased — Martin Kalle — raskejõustiku spordijuhina ja Kapo Soovik — kergejõustiku spordijuhina. Kohaliku rahva sooja poolehoidu osaliseks on saanud osakonna rahvatantsu grupp prl. Kalle'ga eesotsas ja laulukoor hr. Viliurum'e juhatusel.

VOLDIST

ÜENÜ Voldi osakond korraldas 26. juunil endises Voldi mõisa pargis suurejoonelise pargipeo, kus toimusid ka võrkpalli võistlused nelja organisatsiooni vahel. ÜENÜ Saadjärve

osakond: Sootaga Spordiselts „Jaago“ ja Raigastvere Rahva-raamatukogu spordiring. Neist viimasega hilinemise tõttu toimusid ainult sõprusvõistlused. Võistlustel oli välja pandud hra kolonel K. Partsi rändauhind, nahkköites album, millise omandas seekord ÜENÜ Voldi osakond. Halva ilma tõttu tuli võistlustega viivitada kolme tunni võrra, kuid selle päele vaatamata loeb osak. juhatus võistlused hästi kordaläinuks, sest publiku osavõtt oli rohkearvuline.

Märkimist väärib ka see, et osakonna spordiharu nimele saabub järjest kutseid naaberosakondadelt tulla võistlustest osa võtma. Mõnedki kutsed tulevad vähese aja tõttu täitmata jätta.

Veigo Aru.

ÜENÜ VÖLLI-KILDU OSAKOND

korraldas pühap. 10. juulil s. a. Arjadi Tuletoorje koguga ühise peo. Pidu õnnestus kõigiti hästi, rahvast oli tulvil kütin, mis selleks otstarbeks tüüriti J. Soololt. ÜENÜ oma näite-trupp kandis ette näidendi „Madise ja Priidu laulupidu“ (Kleiuse jant 2 vaatuses.) Näidendile avaldas rahvas suurt poolehoidu. Peale näidendi kandis ette rahvatantsu trupp prl. Ella Linde juhatusel esmakordselt 6 rahvatantsu: jooksupolka, juudipolka. savi-koja venelane, kiigadi-kaagadi, Väandra polka ja lõpuks reinlender Seitse sammu. Ka tantsudest oli pidurahvas väga huvitatud, jälgiti igat sammu ja liigutust põnevusega, eriti tähelepanu äratas tantsijate rahvarõivas. Rahvatantsule mängis hr. J. Soolo viiulil. Tantsupere otsustas üksmeelselt oma õpinguid jätkata ja soovis püsivat jõudu oma energilisele juhile prl. Ella Lindele, kellele anti üle elavaist lilledest kimp. J.

Tegevtoimetaja H. TARAND.

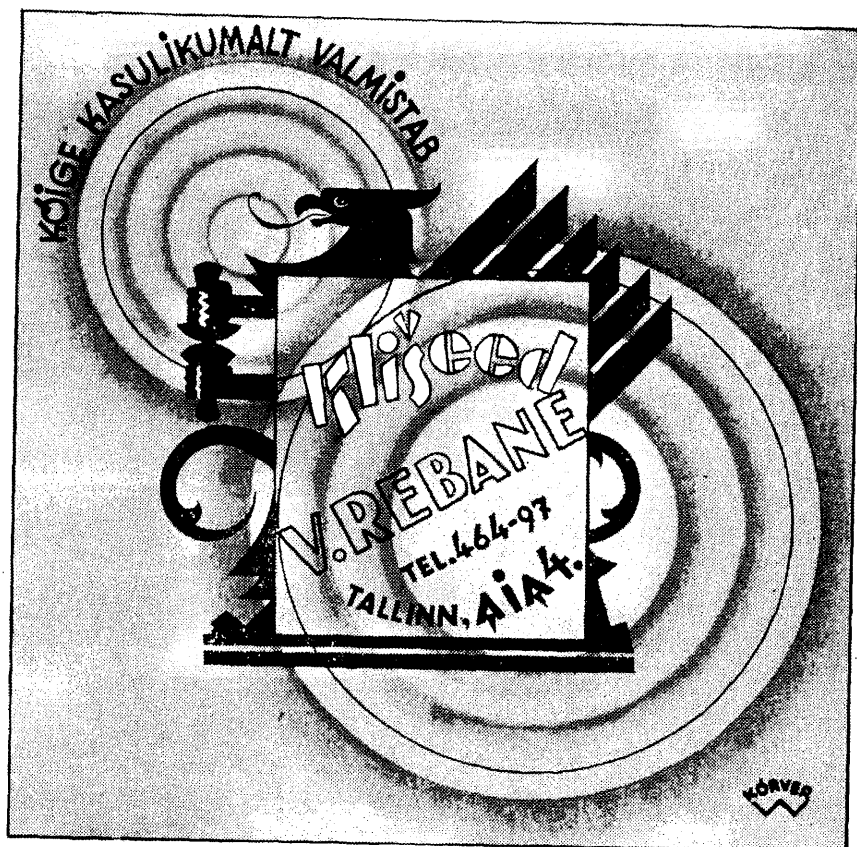
Vastutav toimetaja AUGUST MEIKOP.

Toimetus: E. Viirsalu, A. Moor, H. Lepik, E. Hõbe.

Väljaandja: ÜENÜ Keskjuhatus. Toimetuse ja talituse aadress: Lembitu 20, Tallinn.

Tellimise hind: Aastas kr. 2.50, poolaastas kr. 1.50, 3 kuud 75 senti.

Trükikoda „Estotruk“ Tallinn, S. Karja 8. 1938.

**TRÜKIKODA
ESTOTRÜKK**

igasugu trükitööd

MÕÕDUKAD HINNAD

TALLINN, SUUR KARJA 8

TELEFON 445-25

